

DH
01
93
cc 4
15
o 2

ACADEMIE ROYALE DE BELGIQUE.

COMPTE RENDU DES SÉANCES

DE LA

COMMISSION ROYALE D'HISTOIRE,

OU

RECUEIL DE SES BULLETINS.

—
QUATRIÈME SÉRIE.
—

TOME QUINZIÈME. — IIe BULLETIN.

BRUXELLES,

F. HAYEZ, IMP. DE LA COMMISSION ROY. D'HISTOIRE, DE L'ACAD. ROY.
DES SCIENCES, ETC., ET DE L'ACAD. ROY. DE MÉD. DE BELGIQUE.

Rue de Louvain, 108

—
1888

TABLE DES MATIÈRES.

Seance du 9 avril 1888.

	Pages.
OEUVRAGES OFFERTS A LA COMMISSION	66
CORRESPONDANCE	67
COMPTABILITÉ ET PUBLICATIONS	68
COMMUNICATIONS ET LECTURES. — Quelques réflexions à propos de l'Imitation de Jésus-Christ (par M. ALPHONSE WAUTERS).	68-74
Les résolutions des députés pour l'union d'Utrecht, depuis le 29 juillet 1579 jusqu'au 17 novembre de la même année (par PIERRE GÉNARD)	75-150

COMPTÉ RENDU DES SÉANCES
DE LA
COMMISSION ROYALE D'HISTOIRE,
OU
RECUEIL DE SES BULLETINS.

QUATRIÈME SÉRIE.

TOME QUINZIÈME. — IIe BULLETIN.

Séance du 9 avril 1888.

Présents : MM. STANISLAS BORMANS, président; ALPHONSE WAUTERS, secrétaire; CHARLES PIOT, LEOPOLD DEVILERS, GILLIOTDS - VAN SEVEREN, membres; PIERRE GENARD, membre suppléant.

Par une lettre en date du 2 avril, M. le baron Kervyn de Lettenhove s'excuse de ne pouvoir assister à la séance.

Le procès-verbal de la séance du 9 janvier est lu et approuvé.

OUVRAGES OFFERTS A LA COMMISSION.

La Commission a reçu :

De M. le Ministre de l'Intérieur et de l'Instruction publique : *Annuaire statistique de la Belgique pour l'année 1886*. Bruxelles, 1887, gr. in-8°.

De M. le Ministre de l'Instruction publique en France : *Collection des Alchimistes grecs*, publiée par MM. Berthelot et Ruelle, 1re livraison. Paris, 1887, in-4°.

Lettres de Peiresc aux frères Dupuy, publiées par M. Tamison de Labroque. Paris, 1888, in-4°.

La Bibliothèque du Vatican au XVe siècle, par MM. Müntz et Fabre. Paris, 1887, in-8°.

Les archives angevines de Naples, par M. Durrieu, t. II. Paris, 1887, in-8°.

De l'Université de Leipzig : *Thèses et dissertations diverses*, 1883 et 1886, 94 brochures in-4° et in-8°.

De la Société historique pour la Basse-Saxe : *Zeitschrift für Jahrgang 1887*. Hanovre, in-8°.

Du Cercle archéologique du pays de Waes : *Annales*, t. XI, 5e livraison.

De la Société historique et littéraire de Tournai : Supplément au t. XXI des *Bulletins*.

Du Collège échevinal de Mons : *Inventaire des archives de la ville de Mons*, par M. Devillers, t. II.

De la Société d'agriculture, sciences et arts de Valenciennes : *Revue agricole*, t. XXXIX, livraisons de juillet à septembre 1887.

De la R. Società Romana di storia patria : *Archivio*, t. X, n°s 5 et 4.

De M. Lameere, procureur général à la Cour d'appel de Gand : *Laurent, discours prononcé à la séance de rentrée de la Cour d'appel de Gand le 1er octobre 1887*. In-8°.

De M. Camille Lion, deux brochures concernant la Société d'archéologie de Charleroi.

Remerciements et envoi à la Bibliothèque de l'Académie royale de Belgique.

CORRESPONDANCE.

Par dépêche du 20 janvier, M. le Ministre de l'Agriculture, de l'Industrie et des Travaux publics accuse réception de l'état de situation, au 31 décembre dernier, du fonds des chroniques et autres publications.

M. le Ministre, par lettre du 6 mars, annonce qu'il a pris connaissance, avec satisfaction, du rapport annuel sur les travaux de la Commission, et, par lettre du 15, annonce l'insertion de ce travail au *Moniteur* et l'envoi à la Commission de cent exemplaires imprimés.

Une dépêche du 20 mars, émanée du même Département ministériel, autorise la Commission à employer une somme de 4 800 francs, restée disponible sur le budget de 1887.

A la demande de M. le Ministre de l'Agriculture, de l'Industrie et des Travaux publics, la Commission met quelques volumes de ses publications à sa disposition, pour être envoyés à la Société académique d'histoire, de Gand, et le tome VI de la *Chronique de Jean d'Outremeuse*, qui manquait à la Bibliothèque de la ville de Malines.

M. le Ministre de l'Intérieur adresse à la Commission un exemplaire de l'*Annuaire statistique de la Belgique*, M. le procureur général Lameere sa brochure intitulée : *Laurent, discours prononcé à la séance de rentrée de la Cour d'appel de Gand, le 1er octobre 1887*; MM. les bourgmestre et échevins de Mons le deuxième volume de l'*Inventaire des archives communales de cette ville*.

M. le secrétaire annonce qu'il a été satisfait à la demande formulée, par l'intermédiaire de M. le secrétaire perpétuel de l'Académie, en faveur de la bibliothèque de

la Société du Schleswig-Holstein. Il sera fait droit à une réclamation du même genre, adressée pour la *Società Romana di Storia patria*.

La Fédération des Sociétés archéologiques de Belgique avait exprimé le désir que la Commission soit représentée au Congrès qui doit s'ouvrir à Charleroi au mois d'août prochain. M. le président annonce que M. Devillers a bien voulu accepter cette mission.

La Société des sciences, des arts et des lettres du Hainaut envoie le programme de son concours pour 1889.

MM. Eugène Hubert et Jeayes remercient pour l'envoi du tome VI des *Relations politiques*, publiées par M. le baron Kervyn.

M. Édouard Van der Straeten transmet le prospectus d'un travail intitulé : *Aldenardia, 2e série*.

COMPTABILITÉ ET PUBLICATIONS.

M. le secrétaire expose l'état de la situation financière de la Commission et le degré d'avancement des différents travaux entrepris par elle.

COMMUNICATIONS ET LECTURES.

M. le secrétaire communique à la Commission des observations au sujet des relations qui ont existé, au commencement du XVe siècle, entre le prieuré de Ronge-Cloître et la Basse-Allemagne, et qui sont de nature, d'après lui, à jeter quelque jour sur la question de l'origine de l'ouvrage si célèbre sous le nom de l'*Imitation de Jésus-Christ*.

M. Génard dépose un travail intitulé : *Les résolutions des députés pour l'union d'Utrecht, depuis le 29 juillet 1579 jusqu'au 17 novembre de la même année*.

Les notices de MM. Wauters et Génard seront insérées au *Bulletin*.

I.

Quelques réflexions à propos de l'Imitation de Jésus-Christ.

(Par M. ALPHONSE WAUTERS, secrétaire-trésorier de la Commission.)

En parcourant les dernières années de la *Revue des questions historiques*, il m'est tombé sous les yeux un article dont l'auteur, M. Arthur Loth, rappelle un travail ayant paru dans la même publication (1), en 1875 et 1874, et tendant à affaiblir à la fois les prétentions de Thomas A-Kempis, de Gersen et de Gerson à l'honneur d'avoir écrit l'*Imitation de Jésus-Christ*. Sans vouloir intervenir dans cette querelle littéraire, sur laquelle se sont exercés tant d'écrivains de mérite, je voudrais présenter à mes collègues quelques faits, d'un ordre secondaire, se rattachant à la question.

A l'appui de son opinion et après avoir cité un manuscrit d'origine doutense, datant de l'année 1406, l'auteur cite un autre codex, peu connu, appartenant à M. le comte Riant, et à la fin duquel se trouve un opuscule intitulé *Floretus* et portant la date de 1416. La première partie de l'*Imitation* s'y trouve reproduite (pp. 52 et 44) et y est signalée comme une œuvre excellente (*tractatus valde bonus*). Ce manuscrit présente une grande importance,

(1) Année 1877, t. XXII, pp. 483 à 501.

parce qu'il constitue la plus ancienne des reproductions, partielles ou totales, ayant une date certaine, de l'*Imitation*, et que la provenance en est connue. Il vient, en effet, de la bibliothèque du célèbre prieuré de Rouge-Cloître.

On a contesté à Thomas A-Kempis la paternité de l'*Imitation* pour plusieurs motifs et, en particulier, parce que cet écrivain ascétique aurait dû composer ce chef-d'œuvre dans un âge très peu avancé. En effet, il ne fut reçu novice au couvent de Mont-Saint-Agnès, à l'âge de 20 ans, qu'en 1599 et ne reçut la prêtrise qu'en 1415, sept ans après avoir pris l'habit de chanoine régulier de l'ordre de Saint-Augustin, d'après les statuts de la congrégation de Windesheim (1). L'objection me semble peu fondée. C'est presque toujours dans la jeunesse que se préparent les œuvres remarquables; c'est l'âge de l'enthousiasme, l'âge où les sentiments se manifestent avec une chaleur, un feu qui souvent ne s'amortit qu'avec trop de rapidité. L'année 1414 environ, proposée par les derniers défenseurs de A-Kempis, pourrait être acceptée. Le célèbre théologien aurait écrit son livre vers l'âge de 52 ans, âge où l'homme est ordinairement dans toute sa vigueur et où l'intelligence a déjà acquis une maturité qui lui donne plus de force en lui imprimant de la modération.

Le fait qu'une partie seulement de l'*Imitation* figure dans ce manuscrit de 1416 vient à l'appui de la thèse favorable à Thomas A-Kempis. S'il en avait existé autre chose que le premier livre, jugé excellent, le copiste l'aurait aussi reproduit.

L'époque de la composition de l'œuvre cadre bien avec

(1) Voir la *Chronique de Mont-Saint-Agnès*, ch. 22.

les circonstances connues de la vie de Thomas. De plus, une autre circonstance soutient encore les prétentions de celui-ci : le lieu de provenance du manuscrit. Il est important de remarquer qu'à l'époque dont il est daté, des relations étroites se nouèrent entre le Brabant et la Basse-Allemagne. Six maisons religieuses de chanoines réguliers existant en Brabant : Groenendaal, Rouge-Cloître, Sept-Fontaines, Corssendonck, Bethléem et Val-Sainte-Barbe, venaient de s'agréger, non sans peine, au chapitre de l'ordre, institué à Windesheim.

Ce fut un religieux de Groenendaal, Henri Zelle, natif d'Hérentals, et plus tard prévôt (car alors il n'y avait pas de prieur à Groenendaal), qui fut l'un des actifs promoteurs de cette union. Contrariée d'abord par le chef du diocèse, l'évêque de Cambrai Pierre d'Ailly, qui redoutait de voir s'étendre dans nos contrées l'influence des antipapes de Rome, combattant celle des souverains pontifes résidant à Avignon, le projet d'institution nouvelle fut soumis à l'Université de Paris. Elle n'aboutit d'abord qu'à la formation d'un chapitre particulier pour le Brabant, dit de Groenendaal ; de même qu'en Allemagne il y en avait un à Neuss, près du Rhin, également indépendant de celui de Windesheim.

Mais peu à peu les craintes de Pierre d'Ailly se dissipèrent et, en 1412, le chapitre de Groenendaal, composé d'abord des quatre premiers des couvents cités plus haut, et qui, en 1410, s'était augmenté de la maison de Notre-Dame de Bethléem, aux portes de Louvain, et de celle du Val-Sainte-Barbe (*Barberendael*), à Tirlemont, se soumit complètement au chapitre de Windesheim, grâce à de nombreux efforts tentés par le prieur Zelle. C'est ce que raconte dans les termes suivants le chroniqueur Oshuys :

Tempore hujus quinti prioris hec domus Rubeevallis capitulo de Windesem se submisit, Sciendum igitur quod anno Domini 1409 prefuit cenobio Viridis Vallis quidam venerabilis prior nomine Henricus Zelle, de Herentals, qui prepositus dieti cenobii, artium magister Parisiensis et sacerdos (fuit) priusquam ad regularem ordinem transmigaret. Hic pater venerabilis et vir doctus a reverendissimo patre domino ac magistro Petro de Alliaco, Cameracensi episcopo, missus est ad universitatem Parisiensem, pro consultatione doctorum habenda super institutionem capituli generalis quorundam monasteriorum regularium in Brabantia situatorum. Quo reverso, idem prefatus dominus Petrus, utpotè episcopus Cameracensis, instituit generale capitulum cum annua visitatione in monasterio Viridi Vallis, annis singulis observanda.

Undè tune temporis viguerunt in Brabantia quatuor specalia monasteria, videlicet Viridis Vallis, Rubee Vallis, Septem Fontium et Korssendone, in disciplina regulari sub eura episcopi Cameracensis in una fraternitate colligata et sub uno capitulo congregata, quod in monasterio Viridis Vallis tamquam antiquiori, celebrabatur. Similiter in Germania eo tempore canonici regulares capitulum per se adunabant in Nueya. Sed et in Alemania omnes domus que originem traxerunt ex Viridi Vallo etiam privatum capitulum agebant in Windechem, utpotè in domo seniori illarum domorum. Que quidem domus regularium que fundate et promote sunt sollicitudine magistri Gerardi cognomine Magni, non est presenti propositi. Erat enim quidam prior in Viridi Valle, nomine Johannis Ruysbroee, vir magne sanetitatis, qui famosissimus existens in hiis que religionis sunt, visitatus fuit a dicto magistro Gerardo, qui ejus sancte vite exemplo, doctrina et exhortatione sic inflamatus fuit ut dictarum domorum regularium quodammodo fundator fierit. Et pro tanto (?) dicitur originem habuisse ex Viridi Valle.

Nostri igitur patres sie sub observantia regulari vivebant

subjecti capitulo Viridis Vallis. Et anno Domini M° CCCC° decimo monasterium Beate Marie in Bethleem, una cum monasterio Vallis Sancte Barbare in Thenis colligatum et incorporatum fuit huic capitulo generali Viridis Vallis. Plurimis annis sic viventibus, finaliter hoc capitulum Viridis Vallis, una cum subjectis sibi monasteriis Brabantie, capitulo de Windesem se subdixit et univit, procurante in Viridi Valle patre Henrico Zelle, ultimo preposito et priore primo. Nam predictus pater Johannes Ruysbroeck, primus quidem prior dieitur, sed non erat prelatus, eoque super se prepositum habuit. In unionem autem capitulo nostri generalis de Viridi Valle cum capitulo de Windesem prepositura Viridis Vallis in prioratu mutata est. Illic est igitur modus quo generaliter loquendo domus nostra capitulo de Windesem unita est, anno scilicet Domini M° CCCC° duodecimo.

On lit de plus en note que le frère Pierre Van Campenhout fut envoyé pour accomplir, au nom de sa communauté de Rouge-Cloître, l'acte de soumission, et que, par la suite, il y eut encore quelques dissensiments à ce sujet:

Post frater noster Petrus de Campenhout fuit missus ex nomine conventus nostri in Wyndesem ad subjiciendum domum nostrum ipsi capitulo Wyndesemensi et subjecit eam illi per hanc formam verborum : Ego frater Petrus de Campenhout auctoritate mihi commissa subjicio domum nostram Rubee Vallis communis capitulo in Wyndesem celebrari consueto... Ex hac unione hujus domus cum capitulo de Windesym et ex illius capitulo statutorum observantia disereptantium a statutibus capitulo de Viridi Valle, orta est non modien aliquorum perturbatio. Indubie sine consensu prioris et conventus actum non est, verumtamen aliqui fuerunt dissidentes et usque ad mortem in illa dispositione perseverantes... Unde in primordiali Rubee Vallis inde scribuntur duo exempla.

Le triomphe de l'influence de Windesheim en Brabant fut donc complet. Il ne s'obtint évidemment qu'à la suite de négociations fréquentes et l'on conçoit parfaitement que les partisans de l'union durent accueillir avec transport les productions de l'homme remarquable, je veux parler de Thomas A-Kempis, dont leur ordre s'honorait. On explique ainsi la présence de sa première partie de l'*Imitation* à Rouge-Cloître, maison toute flamande, imprégnée par conséquent, en dehors des idées religieuses, de tendances se rattachant à celles de Thomas A-Kempis plutôt qu'à celles de Gerson (1).

On a prétendu que l'*Imitation*, composée vers 1414, n'aurait pu arriver à Rouge-Cloître que longtemps après et au moyen de plusieurs transmissions successives. Pourquoi cette supposition ? Un religieux du monastère cité plus haut, envoyé à Windesheim, Pierre Van Campenhout, par exemple, n'a-t-il pu, pendant son voyage, recueillir ou copier lui-même la première partie, alors la seule achevée de l'ouvrage, et en rapporter la primeur à ses confrères ? Cette hypothèse n'a rien d'impossible et expliquerait la présence dans la bibliothèque du Rouge-Cloître du manuscrit portant la date de 1416. L'œuvre était nouvelle; quoique inachevée, elle avait frappé par son mérite; on s'est empressé d'en posséder le texte.

(1) Les faits relatifs à l'union dont il est ici question sont rapportés avec exactitude dans le bel ouvrage du docteur Acquoy, *Het klooster te Windesheim*, t. II, pp. 15 et suivantes (Utrecht, 1873-1880, 3 vol. in-8°).

Le manuscrit d'Ofhuys, qui se trouve actuellement à la Bibliothèque royale de Bruxelles, est intitulé : *Originale cenobii Rubeavallis in Zonia prope Bruxellam in Brabancia*. Il date de l'an 1599 environ.

II.

Les résolutions des députés pour l'union d'Utrecht, depuis le 29 juillet 1579 jusqu'au 17 novembre de la même année.

(Par PIERRE GÉNARD, membre suppléant de la Commission.)

L'acte connu sous le nom d'*Union d'Utrecht* a donné naissance à un grand nombre de publications, parmi lesquelles on doit citer en première ligne celle faite par L. P. Van de Spiegel sous le nom de : *Bundel van onuitgegeeven stukken, dienende ter opheldering der Vaderlandsche historie en regeeringsform en voornaamelyk der historie van de Unie van Utrecht*; en dernier lieu M. J. Trosée d'Utrecht, lui a consacré deux notices pleines d'intérêt sous le titre de : *Het tijdelijk karakter der Unie van Utrecht*; et de : *Waren de provinciën van de Republiek der Vereenigde Nederlanden verplicht Stadhouders te hebben? Eene vraag naar aanleiding van art. IX der Unie van Utrecht*.

Sauf quelques lacunes, on connaît les résolutions des députés qui coopérèrent à l'Union, depuis le 50 janvier jusqu'au 30 juillet 1579, mais il n'en est pas de même des décisions prises après cette dernière date, correspondant avec celle de l'admission de la ville d'Anvers dans l'*Union*.

Par un heureux hasard, nous avons trouvé aux archives dont la direction nous est confiée un cahier contenant les résolutions prises depuis le 29 juillet 1579 jusqu'au

17 novembre de la même année. Nous nous permettons d'en communiquer la copie à la *Commission royale d'histoire*, persuadé que cette pièce sera reçue avec intérêt par ceux qui s'occupent de notre histoire nationale.

Pour l'explication du texte, nous dirons que les députés anversois étaient Jean van Straelen, bourgmestre forain, Philippe van Schoonhoven, seigneur de Wanrode, échevin, Jean van Brecht, ancien échevin, Valère van Dale, Adam Verhult, colonel, et Jean Ghysels, doyen de corporation.

Resolutien gehouden binnen Utrecht ende Aernhem hyde gedeputeerden der naerder geunieerde provincien beginnende den XXIX^{en} July 1579.

VOOR DIE VAN ANTWERPEN.

Den XXIX^{en} July 1579.

Syn in de vergaderinge, ter presentie van beyde de heeren stadhouders van Gelrelandt ende Vrieslant, erschienen heere Johan van Stralen, buyten-borgermeester der stadt Antwerpen; joncheer Philips van Schoonhoven, heere van Wanroy, schepen; Johan van Brecht, oude schepen; Valerius van Dale, Adam Verhult, colonnel, ende Jan Ghysels, deken, gedeputeerden der stadt Antwerpen, overleverende haer brieven van credentie van date den XXIII^{en} July 1579 lestleden, ende hebben in erachte van dien versocht in de naerder unie ontfangen te mogen worden mits hemluyden eaverende, by forme van renversale, dat zoo verre den Coninck die van de stadt Antwerpen oorloge soude willen aendoen, omdat zy de religionsfrede aengegaen hebben, men hemluyden gehouden

sal zyn, soowel ter oirsaecke van dien als vuyt andere oir-saecken in den II^{en} articule van de naerder unie verhaelt, te helpen, assisteren, hulp ende bystant doen; dat mede die van Antwerpen voors. nyet verstaen en sullen worden, by taen-nemen van de voors. naerder unie, sich te ontreenken van de obedientie ende gehoorsaemheyt die zy Zyne Hoocheyt schul-dieh zyn; dat men mede ordre zal stellen datter egaliteyt in de munte onderhouden worde, ten eynde duer de verhooginge van dien de negotiatie t'Antwerpen nyet verhyndert ofte van daer gediverteert en worde, ende, ten vierden, dat men die van Antwerpen voors. met gheen garnisoenen en sal bezwae-ren, dan met voorweten ende consent van de regcorders ende leden aldaer, ten ware in tyde van noode, al twelek hen by de gedeputeerde der naerder geunieerde provincien geaccoordeert ende beloofst is, ende hebben onder deselve beloosten ende con-ditien die gedeputeerde voors. de voors. naerder unie aengeno-men ende ondertekent, ende dat in erachte van haerluyder procuratie van date den XXII^{en} July 1579, breder vermogens daete daervan te registre gestelt.

Den XXX^{en} July 1579.

Is gelesen de bestal ofte artyekelbrief waerop de grave van Rennenberch sal lichten zes hondert peerden tot dienste ende laste van de naerder geunieerde provincien ende nae lecture is deselve gearresteert.

Ten selven dage is mede gelesen teonecept van de obligatie by deweleke de naerder geunieerde provincien sich verobli-geren ende verbinden, elex iu soliduni, voor de betalinge van de zes hondert ruyteren by den voornocmden heere grave van Rennenberch op te lichten achtervolgende den bestalbrief ende naer lecture is dselve gearresteert. Des zullen de naerder geu-nieerde provincien maleanderen beloven ende verbinden, oft

gebuerde dat eenige van de selve provincien, steden ofte leden van dien, tzy quartieren, dorpen, gemeenten ofte particuliere parsoonen, op zyn behoorlycke dagen ende termynen op te brengen in gebreke bleven, dat in zuleken gevalle dandere willige provincien, steden ofte leden van dien, ofte andere des last, actie ofte authorisatie van hen hebbende, die penningen die daer ontbreeken zullen mogen oplichten ende furneren, op alsuleken interest als zy die sullen weten te beeomen, ende dat tot laste vande onwillige ende weygerige provincien, steden ofte landen van dien gehouden sullen wesen die principale schult als den interesse van dien op te leggen ende te betalen; dat mede de voors. provincien, soe wel willich als onwillich, gehouden sullen wesen de provincien die ter cause van de beloofste by de voors. obligatie gedaen gemolesteert, aengesproecken, gearresteert ofte becommert zullen worden, tontheffsen, vryen ende onlasten van alsuleke schaden, costen ende interesten die zy ter cause van dien eenichssins geleden zullen hebben, ende dat mit zuleken rechte als de ruytteren vuyt erachte van de voors. obligatie zullen hebben. Al twelek alsooo by gemeen advyse van de voors. gedeputeerden gearresteert is, vuytgesondert dat die van Hollant daerop genomen hebben rapport aen hun meesters, twelek zy beloofst hebben inne te brengen binnen den tyt van vier dagen.

Is daernae gevisiteert ende gelezen zekere instructie by de staten generael geconcepicert ende op gisteren by Sebastiaen Looze overgebracht, ende naer lecture is bevonden dselve te berusten op twee pointen, waervan deene is concernerende den voet van contributie, ende tweede het gouvernement ende beleyt van de zaken van den lande, omme waerop wel ende rypelyck te resolveren, is goetgevonden dat dselve instructie van point tot point sal worden voorgenomen, omme daerop zeker advys te concepieren, ten eynde dselve alsdan voorts de provincien overgesonden worde.

Den lesten July.

Is by de gedeputeerde, opt behagen van haerluyder respective meesters, goetgevonden ende geadviseert dat men boven de tegenwoordige imposten op eleke tonne biers, gheen bier vuytgesondert, noch setten sal twee stuvers tot behouff van tpoeder, clooten ende andere munitien van oorloge, welcke II stuvers betaalt zullen worden by den brouwer.

Den eersten Augusti 1579.

Alsoo tot kennisse van den collegie gecomen ware dat die van Bommel sich vervorderden eenige toevoeringe van haringen ende andere vivres te doen tot behouff van die van sHertogenbossch, soo is goetgevonden ende geresolveert dat men yemant van qualite aldaer sal committeren, omme hem te informeren wat van de zaecke is ende off aldaer de voors. toevoeringe nyet en is geinterdiceert; item hoe het mette stadt van sHertogenbosch gelegen is, ende off doctor Leoninus aldaer re infecta gesheyden is, oock mede hoe het met huys te Hedell staet, ende wat soldaten daerop leggende zyn. Ende indien bevonden wert geen hoope te zyn tot sHertogenbosch, off oock de zaecke alsnoch in twyffel te staen, dat alsdan die voors. interdictie, soo verre die als noch nyet gedaen is, tot Bommel gedaen worde, soo men nyet van meyninge is die van sHertogenbossche dier zaecken zus staende eenige toevoeringe te laten geschieden, al dit nochtans opt goed behaegen van Zyne Genade, die men eerst ende alvoirens hieraff spreken sal, waertoe gecommitteert zyn den heere van Asperen ende den borgermeester van Venloo.

Is hiernaer, ter instantie van die van Antwerpen, in delibe-

ratio geleyt off men alle die Duytsche ruyteren aenhouden
sall off nyet, ende is eyntelick gearresteert dat men, achtervol-
gende de voorgaende resolutie, tot laste van de naerder geu-
nieceerde provincien daervan aenho!den sal maer tot duysent
toe, ende dat voor den tyt van twee maenden. Ende voir soe
vele belangt de reste vau de voors. ruytteren, dat dandere
provincien, als Brabant, Vlaenderen, etc., noch by de generali-
teyt blyvende, die tot haeren laste zullen mogen aenhouden,
soo verre daer anders hoope ofte apparentie is dat dselve sich
tot dienste van de landen souden willen laten gebruycsen.

Ende omme op den dienst ende soldye te handelen metten
grave van Hohenloc zyn gecommitteert een van Utrecht ende
een van Antwerpen.

Is noch geresolveert dat aengaende de resolutie op gisteren
genomen van dat men op yeder tonne biers noch twee stuvers
setten sal, yeder gedeputeerde zyn rapport doen ende inbrengen
sal binnen den tyt van XIIIII dagen, ende dat twoors. tonnegelt,
ingevalle van aggregatie, innegaen sal den XXe Augusti.

Den IIIe Augosti.

Opte missive gecomen vanden grave van Rennenberch is
gresolveert Zyne Genade voor antwoort te seriven, eerst
belangende de rootrocken, dat Zyne Genade dselve tot laste van
de naerder geuniceerde provincien sal mogen aenhouden, ende
aengaende die verhooginge vande licenten der goederen ende
waeren die te lande met wagens ofte karren gevoert worden,
dat men daeraff den derden penninek meer nemen sal als van
deghene die te water gevoert worden; dat voorts, soo vele
aengaet Cortzbach, Zyne Genade dselve sal detineren ende ver-
zeeckeren, waer ende tot wat plaetzen hy denselven sal weten
te becomen, ende off hy denselven Cortzbach nyet ende wiste

te becomen dat, Zyne Genade al evenwel trachten sal om Schenek versekert te zyn.

Ten selven dage is voorgenomen van poinete tot poinete die instructie by de generale staten geconcepieert ende by de heeren van Antwerpen voorgebrocht, ende is daerop geadviseert opt behagen van de provincien zulex als by tsehriftelycke concept daervan gemaect breder vervat is.

Syn hiernae in den collegie gecompareert Jacques Walraeven ende Lodewyek Bloemaets, als gecommiteerden van wegen den colonnels, capiteynen, gilden ende gemeenten der stadt Antwerpen, overleverende haer brieven van eredentie mitsgaders zeker schriftelycke instructie, versoeckende als in deselve.

Den III^{en} Augusti.

Is wederomme geresumeert dinstructie by de heeren van Antwerpen overgebracht, daervan hiervoirens gementioneert es, ende nae lange communicatie is eyntelyk gepersisteert by voorgaende advys twelek men by geschrifte soude doen stellen om de provincien voorts overgesonden te worden.

Den V^{en} Augusti.

Is gelesen zekere concept van obligatie inhoudende beloofte voor den ritmeester den fryheere van Cortzbach belangende den gevangen Martten Schenek, ende is dselve goet gevonden, gearresteert ende belast int nette te seryven.

Opt aengeven van den borgermeester mitsgaders de ach^t borger hopluyden der stadt van Utrecht, is deselven voor antwoort gegeven, eerst soo veel belangt tversouek by hemluyden gedaen, noopende de publicatie van den rosenobel op VIII gulden ende den daelder op XXXII schellingen, volgens den voet

van de generaels van der munten van Gelrelant, Hollant ende Utrecht in den Hage geraempt ende naderhant by de gedeputeerde der naerder geunieerde provincien geapprobeert, dat die gedeputeerde van Hollant aen haer meesters seryven sullen, gelyck zy oock zulex aengenomen hebben te doen, ten eynde daerinne voorsien mochte worden, gelyck zy nyet en twyffelen off zulex sal by hemluyden wel geffectueert worden. Ende zoe vele belangt het opmaecken van de twee bolwerken, alsoo zy alreede tot fortificatie ende opmaeckinge van de twee bolwerken by hemlieden gemaect die munte binnen Utrecht daertoe geemployeert hebben, dat zy, tot dat anders daerinne mochte versien worden, zullen mogen blyven continueringe ende dieselve tot opmakinge van de twee bolwerken by hemluyden gepretendeert voorts employeren, ende sullen, soe veel aengaet het huys te Buyren, aen Zyne Excellencie seryven opdat by deselve Zyne Excellentie tot verzeckertheyt van tselve huys mochte voirsien worden.

Syn omme met Zyne Genade van Nassau tadviseren op de zaeeke van den hertoge van Anjou gecommitteert Stoep, Thin ende den borgermeester Stralen.

Den VII^en Augosti.

Is erschienen de heere van St Aldegonde overleverende zekere brieven van credentie van de princelycke Excellentie ende heeft vuyt erachte van dien geproponeert diversche pointen die hy belooffde te leveren sommarie by geschrifte.

Is geresolveert dat boven die twee opten I^en deser gecommitteert om metten grave van Hohenloe te handelen belangende die duysent ruyteren die men tot dienste van de naerdere geunieerde provincien sal aenhouden, noch een daer benefens by die van Hollant te committeren, waer toe die van Hollant genomineert hebben doctor Malson, ende om d'instructie te concipieren zyn gecommitteert Roorda, Thin ende Martini.

Den VIIIe Augusti.

Is gelesen zekere geschrifte overgelevert by die van Antwerpen, wesende in effect tgene in voorgaende instructie verhaelt ende gededueert is, ende is, nae lange communicatie, eyntelyk goet gevonden dat men eerst ende alvoirens diensaengaende mondelinge soude communiceren metten secretaris Martiny, om tweleke te doen gecommitteert zyn Stoop ende Thin.

Den IXe Augusti.

Syn geresumeert zekere artieulen zoe op hun mondelinge als schriftelyke aengeven by die van Antwerpen gedaen den VIIe deser, belangende zekere contributie by haerluyden voor ettelike vorleden... (sic) gedaen ende naer lecture zyn deselve gearresteert.

Alsoo meesters Pauwels Buys ende Floris Thin ontboden zyn geweest by myn heere den stadholder grave Johan ende den grave van Hohenloe, belangende den ritmeester ende fryheer van Cortzbach, ende dat haerluyden Genade versoelten dat men denzelven Corzthach op hanttastinge ende onder beloefte van nyet vnyt die eamer ende huyse te gaen soude willen van de soldaten ofte borgeren ontslaen, is nyettemin, tselve gehoort, by de voorgaende resolutie gepersisteert, vuytgesondert dat die van Hollant opinieerde dat men denselven Cortzbach op hanttastinge ende onder voorgaende beloftien van haerluyden Genade soude van de selve soldaten ende borgeren ontslaen.

Is voorts geresolveert den ruyteren noch voor den tyt van twee maenden aen te holden, ende om met den grave van Hohenloe diensaengaende te handelen zyn gecommitteert de heeren van Asperen, van St Aldegonde, Wolmerthuysen ende Danyel de Greeff.

Den X^en Augusti.

Syn erschenen dambassadeurs van den duerluchtigen hoochgeboren furst hertoge Hans Casimirus, palsgrave opten Rhyn, etc., presenterende van wegen Zyne furstelycke Genade alle eerbiedinge ende gewilligen dienst tot voorderinge van de naerder unie ende welvaert van den gemeenen vaderlande, omme weleke gesanthen ofte ambassadeurs te bedancken mitsgaders deselve te versoecken omme sich voir desen daech noch alhier te willen laten vinden, gecommitteert zyn de heere van Asperen ende... (*sic!*); dan alsoo sy sich ontschuldichden ende sachten dat het hemluyden nyet mogelyck en was dien daech te blyven, hebben deselve bedanct van de eerbiedinge van wegen Zyne Excellencie gedaen, presenterende van gelyeken alles Zyne furstelycke Genade weder te goet te willen doen, wes in haerluyden macht was, sonder daerinne eenichsins in gebreke te blyven.

Is hiernae erschenen die grave van Hardegh, verelarende hoe dat hy verstaen hadde van graven Johan van Nassau ende den grave van Hohenloe dat eenige van de gedeputeerden hem besehuldicht hadden van dat hy in den leger van den prince van Parma geweest soude zyn, ende dat hy daeromme alhier was erschynnende, om hem selven te verdedingen ende te verantwoorden, denweleken voor antwoord gegeven is, alsoo het een zake was van grooter insien het gansche collegie betreffende, dat daeromme Zyne Genade tgene hy by monde verlaerde gelieven soude te vervatten by geschrifte, namentlyk dat hy sulex vuyte mondte van de voors. graven gehoert hadde, ende tselve geschrifte met zyn eyghen hant ondertekenen.

Is mede goet gevonden die van Venloo aen te seryven dat zy selfs eenige quantiteyt van spiessen willen laten maecken tot cost van de generaliteyt, zoo zy selfs stoff ende meesters genoech in haer stadt hebben.

Den XI^{en} Augusti.

Is in de vergaderinge gecomen die heere van Sint-Aldegonde overleverende zekere missive van Zyne princeelycke Exeellencie ende heeft in crachte van dien geproponeert diversehe zwaricheyden daerop hy versochte metten aldereersten eene vruchtbarige resolutie genomen te mogen worden, belovende nyettemin tgene hy mondelinge verhaelt hadde by geschrifte over te sullen leveren.

Is noch geresolveert als dat men metten oversten Steenbach sal handelen ende de soldaten onder zyn regiment gewillich synde sal in dienste aenhouden ende donwillige casseren, mits dat deselve gewillige gehouden sullen zyn, gelyk andere soldaten in dienst der naerder geunieerde provincien zynde, sich met een half maent solt te laten monsteren op dordonnancie van Hollant, ende evenverre zy op de selve voethemluyden nyet en willen laten monsteren (daerop men nochtans seer insisteren sal) dat men alsdan de gewillige voor een tyt sal aenhouden op de leeninge van XII^m £ ter maent, voor tganssche regiment alle thien dagen een derdedeel.

Is weder de zaecke van Cortzbach voir handen genomen eade is, nyetjegenstaende de voorgaende resolutie, ter ernster versouck van Zyne Genade ende de grave van Hohenloe, geresolveert dat men denselven Cortzbach op hanttastinge ende onder belofte van nyet vnyter herberge te zullen gaen ofte tontwycken, sonder consent van teologie, voor ende alhier hy alhier gelevert sal hebben Martten Schenek, van de wacht der borgeren sal ontslaen ende verlichten, mits dat Zyne Genade ende den grave van Hohenloe hen beyden sullen verobligeren ende sterck maken dat den voors. Schenek alhier binnen Utrecht acht ofte thien dagen gelevert sal worden, ende omme tselve Zyne Genade aen te dienen zyn gecommitteert Lonck,

Roorda, Zuylen ende Baelde, ende omme den voors. vryheere van Cortzbach de hant ende stipulatie aff te nemen is gecommitteert ende geauctoriseert den officier van Utrecht ende dat in presentie van twee schepenen.

Syn ten selven dage erschenen de heere van Zwieten ende van der Laen, overleverende zekere brieven van credentien van Zyne princelycke Excellencie ende in erachte van dien proponerende tgene zy in mandatis hadden.

Den XIIe Augosti.

Gehoort het rapport van meester Pauwels Buys ende anderen geweest zynde by den ritmeester Cortsbach, is eyntelyck, nae lange communicatie, goet gevonden ende geresolveert, op hant-tastinge ende onder belooftte van dat hy ter cause van den arreste aen zyn persoen gedaen, de gennieerde provincien, steden ofte leden van dien int particulier (niet) sal beschadigen, misdoen ofte misseggen, doen beschadigen, misseggen ofte misdoen, mits dat beyde de graven van Nassau ende Hohenloe sich sullen onder haere handen veroblijfern ende sterek maken dat den gevangen Schenek alhier binnen Utrecht in handen van de gedeputeerde van de naerder geunieerde provincien binnen acht ofte thien dagen gelevert sal worden, ende zyn omme den voors. Cortsbach de hant ende stipulatie aff te nemen gecommitteert Buys, van der Borch ende Baelde.

Is voirgenomen d'instructie ofte propositie by den heere van Sint-Aldegonde van wegen Zyne princelycke Excellencie overgelevert, ende nae lecture is goet gevonden, alvoirens yet wes daerop te adviseren ofte resolveren, dat yeder sal sich naerder bedenken ende ooek zyn advys, indient gelegen is, vervatten ende inbrengen tegens morgen, omme alsdan eenen eenpae-rigen advyse by tgemeen collegie genomen ende geconcieperte moghen worden.

Den XIIIe Augusti.

Alsoo men verstaen heeft dat grave Johan zwaricheden maeet omme tonderteken den obligatie noopende dat den gevangen Schenek by Cortzbach alhier binnen Utrecht gelevert soude worden, soo is goetgevonden ende geresolveert dat men sich sal laten contenteren mette hant ende belofte van den graeff van Hohenloe alleen ende dat men daermede ende op hanttinge ende onder belofte als in de voorgaende resolutie den voornoemden Cortsbach ontslaen sal, ende omme tselve den voornoemden Cortzbach te insinueren ende denselven te ontslaen, zyn gecommitteert den heere van Asperen, Buys ende Dilsen, denweleken men oock belooft heeft te indempneren, costeloes ende schadeloes te houden van alsuleke belofte als zyluyden in haer privé naem sullen mogen doen voor de oncosten van den voors. Cortsbach.

Is mede goetgevonden dat men soude handelen metten grave van Hohenloe opte aenholdinge ende dienste van de XVe peerden tot dienste van de naerder geunieerde provincien, ende zyn daertoe gecommitteert den oversten Senoy, die heere van Asperen, Brempt, drost van Stralen ende meester Pauwels Buys.

Den XIVe Augosti

Syn gecommitteert Nieolaes van der Laen, de heere van Brakel ende Valerius van Dale omme haer te vervoegen by Zyne Genade van Nassau ende sich te advyseren zekere middelen, daerop men eene zekere quantiteyt van penninghen in Duytslant soude mogen lichten op interest tot behoeff van de naerder geunieerde provincien.

Den XV^{en} Augusti.

Is wederomme gearresteert dat, volgende voorgaende resolutie, op yeder tonne biers dat binnen der naerder geunieerde provincien gebrouwen sal worden, noch gestelt sal worden eenen dobbelen stuver ende dat voor een jaer.

Den XVI^{en} Augusti.

Syn geopent ende gelesen zekere twee missiven comende vande staten van Hollant, deene belangende de convoyer die zy sustineerden behooren betaelt te worden ter pletzen daer de goederen geladen ende ontladen worden, mitsgaders dat Zyne Genade van Nassau sich persoonlyek soude transporteren binnen Bommel, om daer op alles ordre te stellen ende voorsieninge te doen dat die van sHertogenbosch gheen toevoeringe van proviande ofte andere nootdructicheyden gedaen en worde, ende dandere concernerende de betalinge van de soldaten leggende binnen Bruessel ende Vilvoorde, denweleken zy bereyt waeren te verstrecken op ende in afslach van hun maenteliche quote ter somme toe van XXVI^m £, achtervolgende tseryvens ende versoek van Zyne Excelleneie, daervan zy de missiven mede oversonden. Ende is geresolveert dat nyetje-genstaende tseryven van Zyne Excelleneie, men soude seryven aende staten van Hollant voors. dat zy nyet naelaten en souden van hun maentelycke quote alhier binnen Utrecht, aen handen van den ontfanger generael, metterdaet over te senden, achtervolgende de repartitie ende obligatie daerop gevolecht ende by hemluyden geaggreert, ten eynde deselve penningen verstrekt ende geemployeert mochten worden tot behouff van de garnisoenen leggende in den overquartier, die men

deselue toegeseyt hadde ende alwaer die noottelyke geschiet mosten worden, omme dselue soldaten ende garnisoenen in officio te houden ende alle muyteryen (daertoe sy sich alrecede begonsten te begeven) te vermyden, ende dat voor soo vele aengaet de garnisocnen leggende binnen Brnessele ende Vilvoorden, alsoo die van Antwerpen nu mede in de naerder unie gecomen ende gestelt waren op LXXX^m £ ter maent, dat men deselue garnisocuen daervuyt sal mogen contenteren ende breder als in de minute.

Is ten selven dage wederomme gediscouerte op de zaecke van den Hertoge van Anjou opt gouvernemant van den lande, traetaet van den peyse ende diergelycke wichtige zaecken in de instruetie van den heere van St Aldegonde breder vervat.

Den XVIIe Augusti.

Is voer goet aengesien ende gearresteert dat men Danyel van Ghoer van de Wyer sal aennemen tot een ritmeester van IIe peerden, ende omme diensaengaende metten selven te handelen ende verspreeken zyn gecommitteert d'heeren van Asperen ende Brakel.

Syn ten selven dage, omme met Martini te communiceren noopende het different van de contributie by die van Antwerpen te doen, gecommitteert Stoop ende Thin.

Is hiernae goetgevonden ende gearresteert dat achtervolgende menigvuldiche versoecken by de Gedeputeerden van Ghent aan den collegie gedaen, sal committeren gelyk ooek zyn gecommitteert Alexander Bentinck, borgermeester der stadt Aernhem, meester Sebastiaen Looze ende Caspar van Vosbergen, bailli van der Veere, omme te reysen naer Ghent ende aldaer proponeren, doen ende besoigneren navolgende d'instructie deweleke men hemluyden mede geven sal, wel verstaende dat dselue instructie eerst ende alvoirens by hem-

luyden sal worden gecommuniceert met myn heere den prince van Oraignen.

Ten selven dage is by de gedeputeerden van Ypre versocht dat men de stede van Ypre soude consenteren chrychsvolek te mogen lichten op den naem van de geunieerde provincien tot conservatie ende beschermenisse van de selve stede ende d'ingesetenen van dyn tegens des viants ende malecontenten aenslagen.

Den XVIII^{en} Augosti.

Alsoo die gedeputeerden van de naerdere geunieerde provincien zekere scryvens ende advertencie ontfangen hebben dat de garnisoenen in den overquartier leggende sich tot muterye zyn begevende doir faulte van betalinge, sulex dat grootelyck te beduechten is dat de steden daeriu deselve zyn leggende (wesende de voornaemptste sterckten ende voor-schanssen van den furstendomme van Gelre ende omleggende naerder geunieerde provincien) in eenige alteratie ende inconvenienten sullen vallen, ten waere men de voors. garnisoenen promptelyk ende metterdaet haer toegeseyde betalinge fur-neerde, Soo ist dat dvoors. gedeputeerden de zaeeken van die van den overquartier mitsgaders die van Bruessel in com-municatie geleyt ende daerop rypelyk gelet hebbende, eyntelyk by gemeenen advyse goet gevonden ende gearresteert hebben dat men voor alles die garnisoenen in den voors. overquartier leggende van betalinge besorgen sal, ende dat te dien eynde de staten van Hollant haer penningen die zy vol-gende de repartitie ende obligatie daerop gevo'cht ende by hemluyden geaggreeert schuldich zyn, alhier binnen Utrecht aan handen van den ontfanger generael metterdaet ende son-der eenich vertrek oversenden zullen, ende dat men deselve staten ten dien syne van dese resolutie sal verwittigen,

ende voor soe vele belangt die van Bruessele, gemeret die van Antwerpen de voet van contributie alhier onlanex beraempt (by deweleke zyluyden ende die van haere quartier gestelt zyn op LXXX^m £ ter maent) alsnoch eyntelyck nyet en hebben bewillicht ende mogelyek noch den tyt aenloopen sal aleer zyluyden haer gemeynten daertoe zullen weten te induceren, sal men Zyne Excellencie middelertyt requireren ende authoriseren omme op den naem ende tot laste van de naerder geunieerde provincien te lichten op interest de somme van XV off XVI^m £, omme die tot behouff ende onderstant van de voors. garnisoenen binnen Bruessel ende Vilvoorden leggende verdeylt ende bekeert te mogen worden.

Den XX^{en} Augusti.

Alsoe die provincien (nyettegenstaende menichfuldens scryvens aan deselve gedaen) onwillich ende in gebreke bleven haer respective quoten te furneren ende alhier binnen Utrecht aan handen van den ontfanger generael over te seynden, achtervolgende de bewillichde repartitie ende obligatie daerop ende vuyt gevoleht ende dat men nochtans deselve penningen noottelyk van doen hadde omme de garnisoenen in den overquartier leggende, die sich by gebreecke van betalinge tot muterye waeren begevende, in officio te continueren, soo is eyntelyck goetgevonden ende by gemeen advyse gearresteert dat men die van Hollant, Zeelant, Vrieslant ende Omlanden by missive sal sommeren ten cynde deselve alsnoch haere respective resterende quoten furneren, op peyne van rigoureuse executie achtervolgende de voors. obligatie breeders in de minute van de missive daervan zynde. Ende belangende die van Gelrelant es geresloveert dat men de drossaten van de hooge ende lege Veluwe alhier binnen Utrecht zal verseryven, omme deselve van gelyeken te bevelen dat zy daerop haer

respective quartieren doen furneren ten minsten III^m £, op peyne van executie als boven.

Is hiernaer wederomme voorgenomen d'instructie ofsté propositie van den heere van St Aldegonde ende is gediscouerte opt pointe van tgouvernement van den lande ende andere pointen in deselve instructie begrepen, sonder datter nochtans yet wes finalick es geresolveert, vuytgesondert dat men op yeder tonne biers die gebrouwen sal worden in dese naerder geunieerde provincien (achtervolgende de resolutie tandem tyden genomen) sal stellen twee stuvers, omme daermede te vervallen de costen van ammonitie, beheltelyk nochtans ende wel verstaende dat die provincien die denselven impost nyet en sullen begeeren te betalen, zullen moghen volstaen mits in plaeze van dien haer maentelycke quote het XXe deel verhoogende, omme tselve XXe deel insgelycx geemployeert te worden totte voors. ammonitie, waervan men te dien eynde particulier ontfanck maecken ende houden sal. Ende is tgene voors. is te verstaen van alle bieren, ende zoe wel inheemsche (die betaelt zullen worden byden brouwer) als vuyttheemsche die betaelt zullen worden by den eersten vercooper ende dit al by provisie ende voor den tyt van drye maenden.

Den XXII^{en} Augusti.

Is nae voorgaende lecture gearresteert d'instructie op de ontfangers van de convoyen geconciepirt, salvo dat de prouf-tyten procederende van de pasporten, volgende de moderatie daerinne gestelt, zullen by de ontfangers in rekening gebracht worden, omme deselve haer affgetogen te mogen worden aan haere gagien.

Syn hiernaer gecommitteert Alexander Bentinck, borgermeester tot Aerlhem, meester Pauwels Buys, advocaet van de staten van Hollant, Caspar van Vosbergen, bailli van der Veere, meester Floris Thin, advocaet van de staten van Utrecht, doctoor Caerl Roorda, gedeputeerde van Vrieslant, heere Johan

van Stralen, borgermeester tot Antwerpen ofte meester Willem Martini, gressier aldaer, meester Christiaen Hardewyn, gedeputeerde van Ghent ofte yemant anders van qualité te nomineren by de drye leden aldaer, ende meester Pieter Baeldc, pensionaris der stede van Ypre, omme sich binnen den tyt van acht dagen te vervolgen binnen Ghent by Zyne Excellentie ofte elders daer dselve Zyne Excellencie wesen sal, omme dselve by provisie ende middelertyt tot dat opt gouvernement ende beleyst van dien naerder gedisponeert sal zyn, in raet te assisteren, mitsgaders deselve Zyne Exeellencie dadvisen, concepten ende resolutien op te propositie by de heere van St Aldegonde van wegen Zyne Exeellencie gedaen, genomen, te communiceren ende voorts alle andere zaecken tot dienst van tgemeene beste te helpen voirderen, ende merckelyk om op de zaecken van die van Ghent ordre te helpen stellen ende sich op de differrenten, dieweleke die van Ghent voors. met de malecontenten hebben vuytstaende, volgende de resolutie tanderen tyden genomen te informeren, ten eynde deselve te nedergeleyt ende beslicht mogen worden indient eenichsins doenlyck zy; des soo sullen de voors. gecommitteerde betaelt worden elex by zyne respective provincie.

Opt rapport gedaen by Jacob Muys, ontfanger generael van de staten van Hollant, ende meester Willem Martini, gressier der stadt Antwerpen, belangende dat myn heere graeff Johan van Nassau verelaert hadde te vreden te zyn, tot hehouff van de naerder geunieerde provincien, zekere quantiteyt van penningen op redelycken interest te furneren, mits liebbende behoorlyck acte van indemnitie ende verzeckertheyt dat oock Zyne Genade sich erboden hadt van wegen der voors. provincien met eenighe heeren, steden ofte leden des ryex te handelen, behoudens dat tselve nyet en soude wesen prejudiciabel den handel die met den hertoge van Anjou voirhanden is, is eyn-telyck goetgevonden ende geresloveert dat men Zyne Genade voir zyn vertreck sal requireren, ten eynde dselve gelieve mid-

delertyt ende geduyrende zyne absentie te substitueren ende
gebruycken in zyn plaez yemant van qualité ende die van den
lantschappe van den furstendomme Gelre aengenaem zynde,
tzy den grave van Hohenloe off den fryheere van Hohensax,
sulex Zyne Genade dat goetduncken sal, ende mede dat Zyne
Genade zyne zoon graeff Wilhelm zal laten aenveerden den
staet dieweleke hem by de geunieerde provincien aengeboden is.

Den XXV^{en} Augusti.

Is gelesen zekere geschrifte geintituleert : *Memorie belangende de zes mael hondert duysent gulden by de generale staten tot Antwerpen van eenige coopluyden gelicht*, ende nae lecture is deselve memorie belieft ende gepasseert opt behagen van de naerder geunieerde provincien.

Syn daernae in de vergaderinge gecomen de gedeputeerde der stede van Breda, als namentlyk Goderdom van Luchtenboreh, borgermeester, Godefroy Montens ende Christiaen Baek, weessmeesters, exhiberende zekere bezegelde commissie öfste procuratie by deweleke zyluyden gelast ende gecommitteert waren omme van wegen de voors. stede te versoucken in de naerder unie ontfangen te worden, ende dat op zekere conditien achtervolgende d'instructie hemluyden medegegeven, versoekende eenige buyten collegie gecommitteert te worden, daermede zyluyden de zaecken souden mogen communiceren, denweleken voor antwoort gegeven is dat men hemluyden ende heur meesters bedaiet van haerluyder goede affectie, ende dat hemluyden gelieve soude heurluyden instructie eerst alvoirens over te leveren om, dselve gesien, alsdan eenighe gecommitteert te mogen worden ten fyne by hemluyden versocht.

Syn hiernae gecommitteert Zuylen, Roorda ende Baelde omme te communiceren mette gedeputeerden van Breda noopende taennemen van de naerder unie.

Den XXVI^{en} Augusti.

Is goetgevonden dat men den vryheere van Hohensax sal laten commanderen als overste over de garnisoenen leggende in Gelre ende Wachtendonek.

Item dat men denselven Hohensax het colonnelschap sal geven van een regiment knechten, mits denselven byvoegende tot eenen lieutenant Schenck van Aerssen, denwelcken men oock als capiteyn een vendel knechten onder doen sal.

Den XXIX^{en} Augusti.

Opt seryven gecomen van Willem van Aerssen, contrerolleur tot Nyemegen, indehoudende datter vele lynnewebben aldaer tot Nyemegen vuytgevoert worden nae Goeh ende elders in den lande van Cleve, sonder dat daervan betaelt worden het recht van de convoyen, onder dexcle dat deghene die dselve lynnewebben toccomen seggen dselve inden voors. lande van Cleve maer gebrocht te worden omme aldaer gebleyet te worden, is goetgevonden ende geresolveert, ten eynde de generaliteyt nyet en worde gefraudeert, dat men van alsoodaenige lynnewebben, tzy die vuyt ofte inne gevoert worden, van nu voortaen trecht van convoy betaelt sal worden tot Nyemegen, behoudens nochtans datse met alsuleke betalinge t'Antwerpen ofte elders mogen volstaen.

Den lest^en Augusti.

Is gearresteert dat de resolutie by het collegie genomen op de propositie by den heere van Sinte-Aldegonde gedaen van wegen Zyne Excellencie sal worden secreet gehouden, sonder oock dselve aan de staten van der provincien over te senden, tot dat dselve met Zyne Excellencie sal wesen gecommuniceert.

Den IIIe Septembris.

Is in de vergaderinge erschenen Willem de Rouck, commis van de financien, als gedeputeerde van de generaele Staten, overleverende zyne letteren van credentie ende in erachte van dien proponeerde seeckere pointen die hy naderhandt by geschrifte overgelevert heeft.

Is mede erschenen meester Pauwels Schuermans, schepen ende gedeputeerde der stadt Antwerpen, overleverende zyne brieven van credentie ende dienvolgende proponerende seeckere pointen die hy insgelycks naederhant by geschrifte overgelevert heeft.

Ten selven daege is mede in de vergaedinge gecomen meester Jacob Vlas, raet, ende Baptista Vogelsanck, raet ende griffier van Zyne Excellencie, proponerende sulex als in de zelve brieven.

Den IIIe Septembris.

Is gelesen seeckere resolutie geconcipieert op te propositie gedaen by Willem Rouck ende Schuermans, gedeputeerde van de generaele staten ende stadt Antwerpen respective, ende nae leeture es dselve gearresteert ende bevolen int net gescreven te worden.

Den Ve Septembris.

Is geresloveert dat de heere van Braeckel sal moegen lichten de somme van duysent gulden ende dat op interest acht ten hondert, omme die verstreckt te worden tot aenrigelt van den ritmeester Daniel van Goer van den Wier ende dat op conditien als vooren ende noch IIIe gulden in voorwaerden als boven tot extraordinaris costen.

Is noch geordonneert te seryven aan alle de provincien ten eynde deselve nyet en laeten elex te furneren, promptelyck ende sonder eenich vertreck, het seste paert van de maentlycke contributie van haerluyden maentlycke quote voor den tyt van eene maent tot leeninge ende behoeftie van de garnisoenen binnen Bruyssel ende Vilvoorden leggende.

Den VI^{en} Septembris.

Is geopent ende gelesen seeckere missive coemende van sHertogenbossche, waerop geordonneert is te rescriberen zulex als in de minute.

Item alsoe die graeff van Hohenloe versocht hadde dat men soude procederen tot affrekening mette drie vanen ruyteren by de naerder geunieerde provincien in dienste by hen doen aenhouden, mitgaders dat men deselve vanen soude verdeylen ende seeckere quartieren assigneren, soe is by de gedeputeerde van de naerder unic goet gevonden ende geresloveert dat men Zyn Genade daerop voor antwoordt soude doen seggen, eerst belangende de versochte affreeckeninge, dat gemerekt men noch rolle noch bestalbrieff allier in den collegie en hadde noch oyek den staet van betalinge en wiste, men daeromme tot deselue affreeckeninge nyet en conde procederen, maer dat deselue soude moeten ende behooren gedaen te worden by de generaele staten, die deselue aengenomen ende tot haeren laste tot noch toe gehadt hebben, aen welcke staten mitgaders aen Zyn Excellencie de gedeputeerde die by Zyn Excellencie reysen sullen geerne sullen voorderen ende aenholden ten eynde eenige getrouwe ende gequalificeerde persoonen gecommitteert moegen worden, omme van haerluyden wegen eerstdaecls de voors. affreeckeninge te doen.

Ende voor soo veele aengaet de verdeylinge van de voors. drie vanen, dat men deene vane sal doen verdeylen ende legge

binnen de stede van den Graeff, Breda, Getruydenberch ende Huesden, alwaer men die met leeninge sal onderhouden ofte met vivres doen versien ende dat men de twee vanen sal laeten leggen in Bommelreweert tot dat Zyn Excellencie diens-aengaende gesproken sal zyn, ende dat men de IIIe sal laeten blyven in Gelder tot dat de vendelen van Stuper, Gaume ende Crom daerinne gecommen sullen zyn.

Alsoe die staten van Hollandt seeckere staet van betalinge overgesonden hebben daer het collegie geen benuegen aan en heeft ende waerinne seecker faulten ofte onverstanden bevonden worden, soe ist dat die van den collegie goet gevonden ende geresloveert hebben dat men, omme den staet te claren ende te liquideren, eenige sal committeren aan de staten van Hollandt tot Alekmaer, ende zyn daertoe gecommitteert Peter van Dilsen ende Louff vander Haer ofte Johan van Druenen, deweleke oyek sullen voorderen dat deselve staten resolveren soe wel op de saken van die van Antwerpen belangende het verdraech van de ses hondert daysent gulden achtervolgende de memorie denselven staten overgesonden, als oyek beroerende de twee stuvers op yeder tonne biers te stellen.

Den VIII^{en} Septembris 1579.

Alsoe den graeff van Hohenloe versoacht ende seer sterck aengeholden hadde omme hem gelevert te worden den bestalbrieff ten eynde Zyne Genade de ruyteren deselve soude moegen verthoonen, dat oock Zyne Genade cyntelyck begeert hadde geprocedeert te worden mette selve ruyteren tot affrekeninge van de vyff maenden soldye die zy pretenderen aan de generale staten ten achteren te zyn, soe is by teologie goet gevonden ende geresloveert daerop voor antwoordt te geven, eerst belangende de bestalbrieff, dat men te vreden was Zyne Genade deselve te leveren ten fyne by hem versoacht, te

weeten dat die alleenlyck verthoont soude worden de voors. ruyteren ende onder belofte van deselve wederomme te resolueren, ende belangende de versochte affreeckeninge, dat men nyet laeten en sal met alle mogelickheit te voorderen zoe aen de generael staten alsoock aen Zyn Excellentie, ten eynde zyluyden tot haer voors. affreeckeninge ende verseeckeringe moegen geraken, waertoe hemluyden oyek gelieven sal eenige vuyten haeren te committeren, denweleken men nyet laeten en sal alle voorderinge, behulp ende adres te doen, soe met brieven als anderssins; dat men oyek te dien eynde te vreden is yemandt van wegen teologie aen de voors. staten te committeren, opdat de voors. affreeckeninge des te beter gevoordert ende ten effecte gebrocht mach worden ende dat men middelre tyt Zyne Genade sal requireren dat de ruyteren gedult willen hebben ten minsten tot dat dienaengaende by de gedeputeerde van den collegie met Zyne Excellentie gecommuniceert zal syn; dat men nyetemin tot contentement van de twee vaneu ruyteren, als van Druytwits ende Calekruyter leggende in Bommelreweerd, Zyne Genade sal doen assigneren duysent daelder op Thielreweerd, denweleken tselve zal wesen affslach aen haerluyden maentelycke quoten ende dat men de vane van Holsteyn binnen Gelder leggende oyek metten aldereersten sal procureren duysent daelder ofte meer; dat men mede de vane van Calekruyter gelyke aete van verseeckertheyt van een maendt betalinge sal doen hebben als de twee andere vanen van Druytwits ende Holsteyn verleent is.

Item omme te voorderen de affreeckeninge in de voorgaende resolutie gementioneert, soe voor de duytsche ruyteren als oyck Steenbachsche knechten, is gecommitteert omme te reysen aen de generael staten Frederick Swarts van Ruysiehem, denweleken men oyck medegeven sal brieven aen Corsbach, Hardegem ende Steenbach, ten cynde zylnyden vuyten haren mede eenige committeren ten fyne voors.

Den IX^en Septembris.

Item alsoe den graeff van Hohenloe versocht heeft finale verclaringe off men de ruyteren van Struytwitz (*sic*), Holsteyn ende Calekruyter noch van meyninge was aen te holden oft nyet, soe is geresloveert dat men dezelve by Zyne Genade sal doen aenholden, ende dat Zyne Genade te dien syne mette selve ruyteren voor den tyt van een maendt zal moegen handelen, daer toe men Zyne Genade oock sal requireren.

Den X^en Septembris.

Omme promptelyck ende in der haest te furneren de leeninge voor de soldaten binnen Nyemegen leggende, is goet gevonden te lichten op de tollen tot Arnhem ende Nymegen ter somme toe van H^m VIe gulden, mits dat men daervan sal doen restitutie binnen den tyt van twee maenden.

Den XI^en Septembris.

Is geordonneert ordonnantie te doen depesscheren op den ontfanger Ommeren voor graeff Willem van Nassau ter somme toe van IIIe gulden tot oplichtinge van zyn vendel.

Van gelycken is geordonneert ordonnantie op denselven ontfanger te doen depesscheren voor den vryheer van Hohensax ter somme toe van IIe gulden ende dat tot oplichtinge van zyn vendel.

Den XII^en Septembris.

Is in de vergaderinge gecompareert meester Victor Note, gedeputeerde van de stadt van Ghent, overleverende zyne credentie by deweleke hy geauuthoriseert worde omme in den collegie neffens dandere gedeputeerden te mogen

besoignerend ende, benefess dien, zekere instructie inhoudende onder andere dat die van Ghent begeerden acte van aggregatie geexpedieert te worden opte acceptatie vanden gouvernement des graeffschaps van Vlaenderen Zyne princelycke Excellentie gedefereert, versoeckende als in deselve, weleke instructie gelezen by die van den collegie, goet gevonden ende gearresteert is de voors. acte van aggregatie te doen expedieren achtervolgende ende in conformite van de voors. instructie.

Syn hiernaec gecompareert die gedeputeerde van Breda, namentlyek Godert van Luchtenbergh, Godefroy Montens ende Christiaen Back, als gedeputeerde van de stede ende gemeente van Breda, versoeckende in de naerder unie geadmitteert te worden achtervolgende die procuratie by denselven verthoont ende overgeleverd, denweleken naer eenige communicatie voir antwoort gegeven is dat hemluyden gelieven soude op morgen wederomme te comen in den collegie, omme alsdan haerluyden versouek voldaen ende tot tgene zy versouckende waren geadmitteert te worden.

Alsoo grave Frederich van den Berghe het Collegie verthoont hadde zekere verdraech tanderen tyden tuschen Zyne Genade ende generale staten gemaect, belangende het huys ende heerlicheyt Hedel, mitsgaders de brieven van ratificatie daerop by den Eertshertoge Mathias verleent, ende versocht hadde tvoors. accord insgelyex by de gedeputeerde der naerder genuicerde provincien geaggreect ende geratificeert, mitsgaders behoorlycke acte daervan geexpedieert te worden, soo ist dat de voors. gedeputeerden tvoors. contract ofte accord geaggreect ende geratificeert hebben, bevelende hem daervan acte geexpedieert te worden in behoorlycke forme.

Syn noch tenselven dage geconcepieert zekere pointen ofte articulen nae deweleke de soldaten leggende ofte noch te leggen opt huys tot Hedell sich gehouden zullen zyn te reguleren, breder als in de minute daervan zynde.

Den XIIIe Septembris.

Syn in de vergaderinge wederomme erschenen die gedeputeerde van Breda, als naumentlyck Godert van Luchtenbergh, Godefroy Montens ende Christiaen Back, ende hebben verclaert, achtervolgende de procuratie by hemluyden op ghisteren verthoent ende overgelevert, te vreden te zyn in de naerder unie te treden en dselve aan te nemen ende in den naem van hun principalen te rescriberen achtervolgende den text van dien, ende zyn dienvolgende totte selve unie geadmitteert, breder vermogens daete daervan gemaect ende te registre gestelt.

Is daernae erschenen meester Engelbert van der Borch, verthoonende zyne brieven van credentie van de stadt Aernheim, by dewelcke hy geauthoriseert worde omme int collegie voor een tyt te mogen besoigneren, waertoe hy oock geadmitteert is.

Vaer noene.

Opt seryvens van den grave van Rennenbergh belangende dat men eenige vendelen soude leggen in den graefschappe van Lingen, om te verhoeden die aenslagen die Zyne Genade verstonde daerop gemaect te zyn by de Hardegsehe, Cortzbachse ruyteren ende soldaten van Steenbach, is goet gevonden ende geresolveert dat Zyne Genade vier vendelen vuyt zyn regimente nae den voors. graeffschappe sal schicken ende aldaer voor eenen tyt in garnisoen laten blyven, ten eynde tselve graeffschappe, wesende de frontiere ende inganek van desen lande, tegens de voors. ende alle andere aenslagen beschut ende gepreserveert mach worden, ende dat men zulex oock Zyne Genade sal aenseryven, wel verstaende dat men Zyne Excellencie hiervan sal adverteren, ten eynde dselve mach verstaen vuyt wat oirsaken de voors. vier vendelen nae Lingen gesonden zyn.

Den XIIII^{en} Septembris.

Is geresolveert dat alle de goederen van boven comende zullen trecht van convoyen betaelen ter plaatzen daer die eerst arriveren, tzy tot Aernhem ofte tot Nyemegen, dat oock by nyemant het recht van convoyen ontfangen en sal mogen worden van eenige goederen, tzy die te wagen ofte te schepe gevoert worden, dan by de convoymeesters daertoe by de geunieerde provincien ofte haer gedeputeerde gestelt ende expres selyck geordonneert zynde.

Den XV^{en} September.

Syn in de vergaderinge gecompareert zekere gedeputeerde van de ridderschap ende steden slants van Overyssel, voirdraegende hoe dat de ruyteren van Hardegh ende Cortzbach geoeupeert hadde Oetmersom ende Enschede ende dat het grootelijc te beduchtelen was dat deselve noch wel meer andere zaecken souden mogen aengrypen tot achterdeel van den lande, soo verre daerinne met deen middel off dandere nyet versien en worde, met meer diergelycke propoosten ende doleantien, begeerende daeromme dat by desen collegie daerinne gere medieert worde by deene wege off dandere, ten eynde de perieulen, elenden ende inconvenienten, daer anders de landen inne geschapen waeren te vallen, verhyndert ende geprecaveert mochten worden, twelek geschieden soude mogen mits dvoors. ruytteren eenich contentement gevende ende dselve van den anderen verdeylende ende verspreyende, den weleken daerop voor antwoort gegeven is dat die van den collegie leet was zulex te hooren ende te verstaen, dan dat hem nyet mogelyck en was daerinne soo promptelyk te remedieren doirdien de voors. ruytteren onder haerluyder bevel ofte gebiedt nyet en stonden, maer onder tbevel van de

staten generael, deweleke oock deselue aengenomen ende tot noch toe in haeren dienste gehadt hebben; dat men nyettemin gescreven hadde aan de generale staten, ten eynde de voors. ruyteren aan haerluyder versochte affrekening ende verzeekertheyt eerstdaechs mochten geraecken, hebbende oock tot dien eynde aan deselue staten gecommitteert den commissaris Swarts van Ruysichem, omme de voors. afrekening ende verzeekertheyt niet alle mogelycheyt te vorderen; dat men oock gescreven hadde ende noch andermael seryven soude aan den voors. Hardegh, Cortsbach ende Steenbach, ten eynde zyluyden oock eenighe aan de voors. staten ten fyne als boven wilden committeren, denweleken men nyet laten en sal alle reecommandatie, vorderinge, behulp ende adres te doen des mogelyck zynde, ende dat men insgelyex seryven sonde aan de gedeputeerde neffens Zyne Excellencie wesende, ten eynde Zyne Excellencie mede de hant gelieve te houden dat tgene voors. es geadvaneert ende gevordert mochte worden; waeromme dat die van Overyssel wel souden doen ende procureren dat middelre tyt de voors. ruytteren met eenige somme van penningen ofte anders gecontenteert worden, ende dat op afslach ende minderinghe van haerluyder quote daer zy by de generalliteyt op geset zyn, ende dat men nyettemin te vreden was te seryven ende oock te versoueken op den grave van Rennenbergh dat Zyne Genade gelieve de voors. ruytteren zoe te doen verleggen ende quartieren ende zuleke voirsieninge daerinne te gebruiken, dat alle aenslagen ende sinistre machinatien ende conspiration verhoet ende die van Overyssel, voor soo vele tmogelyck zy, ombeschadicht gehouden mochten worden.

Is hiernae in de vergaderinge erschenen den ritmeester Oth van Wolmercherhoysen (*sic*) met brieven van den grave van Hardegh, Cortsbach, den oversten Steenbach ende andere oversten ende capiteynen, versoeckende alsoo de ruytteren met oock de knechten van den voors. Steenbach wel den tyt van acht maenden gelegen hadden sonder eenighe betalinge te ontfan-

gen ofte oock te weten wat sy voor eenen heere hadden, dat men daeromme, zoe verre men deselve nyet langer en begeerde aen te houden, hemluyden sonde doen liebben haer affrekeninge ende behoorlycke verzeeckertheyt, allen in conformité van de voors. brieven by den voors. ritmeester overgelevert, denweleken daerop voor antwoort gegeven is zulex ende genoechsaem de gedeputeerden van Overyssel voors. voor antwoort gegeven is.

Den XVI^en Septembris.

Is goetgevonden de gedeputeerde wesende neffens Zyne Excellencie over te seynden de copie van de missive van Hardegh, Cortsbach eum suis, op ghisteren overgebracht by den ritmeester Oth van Wermerlecherhuysen (*sic*), denselven mede adverteerde hoe dat deselve Wermerlecherhuysen verlaert heeft dat de heere van Billy, wesende tegenwoordich binnen Munster, hadde laten verluyden binnen den tyt van een maent ofte zes weken meester te zullen wesen van Vrieslant; dat oock de ruytteren sich nyet te verlaten en hadden op de staten als van deweleke sy gheen gelt ofte betalinge te verwachten en hadden; item dat sy met grave Johan Willem communieeren offer gheen hoope en waere dat men de voors. ruytteren van Hardegh ende Cortsbach haer achterwesen soude mogen assigneren ende verzeekeren op de penningen deweleke Zyne Genade soude op interest lichten tot Francfort.

Den XVII^en Septembris.

Is geopent ende gelesen zekere missive comende van de regerders der stadt van Antwerpen belangende de betalinge van de convoyen tot Antwerpen, belangende de betalinge van de convoyen tot Nyemegem, ende is geresolveert dat men die van Nyemegen daervan sal copie oversenden, omme te verstaen wat van de zaecke is.

Is hiernae gelesen zekere missive gecomen van Zyne Excellecie belangende het secours van Bruessel ende is daerop geresloveert dat men andermael sal seryven aan alle de provincien, ten eynde deselve nyet en willen laten de zeste paert van de maendelycke quote voor den tyt van een maent tot behoeff ende onderstant van die van Bruessel metterdaet ende sonder eenich vertreck te furneren.

Item alsoo joneheer Diederich Senoy boven de vyff vendelen leggende in Noort-Hollant noch toegevoecht zyn vyff andere vendelen, maeckende tzamen thien vendelen, daer hy over overste ende colonnell gestelt is, soo is geordonneert dat men Zyne Genade daervan sal doen expedieren behoorlycke brieven van commissie.

Den XVIII^{en} Septembris.

Syn in den collegie erschenen die Gedeputeerden van de staten van Vrieslant, als namentlyck Abel Franckena ende Johan Aysma, schepenen der stede van Leeuwaerden, verthoonende ende overleverende zekere bezegelde procuratie van de gedeputeerde der staten voors. mitsgaders zekere brieven van deselve staten.

Is hiernae wederom op nyeuws gearresteert dat men allen dengheenen die van wegen der naerder geunieerde provincien yewers in commissie zullen reysen, sal indempneren, costeloes ende schadeloes houden van alle alsuleke zwaricheyden, schaden ende moyennisse als deselve vuyt zaecke haer-luyder commissie eenichsins soude mogen overcomen ofte by yemanden aengedaen worden, waervan men oock de gedeputeerde die yewers zullen reysen acte sal geven, soo verre zulex by hemluyden versocht wort, mits, de commissie volbracht zynde, deselve acte restituerende ofte casserende.

Item alsoo doir langsame betalinge der garnisoenen de zaecken in desordre ende confusie geschapen zyn te comen,

dat oock eenige ingesetenen van de provincien, die de penningen furneren, sich houden off zy nyet en wisten waer deselve penningen verstreet ofte geemployeert worden, soe ist dat die van den collegie goet gevonden ende geresolveert hebben dat de staten van yeder provincie zullen mogen stellen zeeckere penninekmeesters daertoe nut ende bequaem zynde, dewelcke de garnisoenen ende chryehsvoelke, die yeder provincie tot zynen laste (achtervolgende de repartitie dienaengaende gemaect) genomen haeft, zullen betalen, mits dat dieselbe betalinge sal geschieden ter ordonnantie van den collegie ende den ontfanger generaael ende anders nyet, op peyne van dat hemluyden tselve nyet gepasseert en sal worden in rekening.

Den XIX^en Septembris.

Alsoo de generaels van de munte van Gelrelant, Hollant, Zeelant ende Utrecht, in den collegie van de gedeputeerde der naerder geunieerde provincien erschynende, verclaert hebben dat zy metten anderen opt stuck van de munte gecommuni-ceert ende diesaengaende zekere verdrach opt rapport ende behagen van haerluyder respective meesters geconciept hadden, soe ist dat de voors. gedeputeerde, opt versoek ende begeerte van de voors. generaels, goet gevonden ende geresol-veert hebben dat men Zyne Excellencie daeraff soude doen verwittigen ende dubbelt van dien oversenden, ten eynde Zyne Excellencie wilde procureren dat die van Brabant ende Vlaenderen, omme haere generaelen volcommelyck geauthori-seert alhier binnen Utrecht wilden schicken tegens den XII^en van de toocomende maent October (wesende den bestempden daech dat die van Gelrelant, Hollant, Zeelant ende Utrecht haerluyder rapport inbrengen sullen) omme met die van de munte voors. op tstuck derselver te handelen, alle differenten te liquideren ende voorts sich derhalven metten anderen te verdraegen ende conformeren zoe naer het eenichsins mogelyck

zy, met oock alsuleke verelaringe dat, ingevalle van non-comparitie, die van Gelrelant, Hollant, Zeelant ende Utrecht voorts., overmits de groote schade die de landen daerby lyden te voirecomen, benootsaect zullen worden al evenwel voorts te varen.

Is hiernaec geresloveert te seryven aen die van Bommel, ten eynde deselve mette aengegevene munte supersederen, alsoo de generalen van de provineien derhalven elachtich zyn gevallen.

Is noch geordonneert dat men termyn van betalinge van dobligatie dye men tot behouff van de soldaten sal passeren sal stellen op Jacobi ende dat yeder capiteyn een obligatie gegeven sal worden.

Den XXVII^{en} Septembris.

Is in deliberatie geleyt off men seryven sal dan off men yemant committeren sal op den lantdach tot Aernhem vuytgescreven tegens den XXVI^{en} deser, omme aldaer te vorderen de continuatie van de maentelycke quote, mitsgaders de resolutie genomen op de lichtinge van de stuvers op yeder tonne biers.

Is hiernaec geopent ende gelezen zekere missive comende van de stadt van Antwerpen, tenderende ten fyne dat die van Nyemegen interdictie gedaen soude worden van het recht van de convoyen aldaer nyet te mogen ontfangen van de goede- ren aldaer passerende ende naer Antwerpen gaende, ende is geordonneert copie van deselve missive aen die van Nyemegen overgesonden te worden, ten eynde dselve sich nae den inhouden van dien reguleren ende de nyeuwicheyden by hem-luyden aengeheven affstellen.

Is hiernaec in den collegie erschenen joncheer Johan van Aernhem als gecommitteert van die van tAernemsehe quartier omme in den collegie te besoigneren achtervolgende de pro-euratie tot dien eynde by hem overgeleverd.

Den XXIII^{en} Septembris.

Syn gecommitteert den deken Zuylen ende meester Caerl Roorda omme te reysen op den lantdach tot Aernhem vuyt-gesereven tegens den XXVI^{en} Septembris ende aldaer te proponeren, vorderen ende besoigneren navolgende dinstructie die men denselven mede geven sal, omme weleke instructie te concipieren gecommitteert zyn Aernhem, Roorda ende Brakel.

Den XXIII^{en} Septembris.

Is in de vergaderinge erschenen den graeff van Hardegh geassisteert met eenige van adel, versouckende eenige vuyten collegie gecommitteert te worden, deweleke neffens hem sullen reysen by de generale staten tot Antwerpen, omme aldaer te voirderen de affrekeninghe ende verzeckertheyt by de ruytteren (van weleke Zyne Genade gecommitteert was ende zekere brieven tcollegie overleverende) versochte dat men middelre tyt de voors. ruytteren met tamelycke leeninge, also op yeder peert drye ofte vier gulden, souden versorgen, denweleken voor antwoort gegeven is dat men alreede eenen expressen commissaris tot dien fyne aan de voors. staten generael tot Antwerpen affgeveerdicht hadde, dat men oock last gegeven hadde de gedeputeerde wesende neffens Zyne Excellencie omme met alle mogelicheyt soo aan deselve Zyne Excellencie als generale staten te vervoorderen dat dvoors. affrekeninghe eerstdaechs geeffectueert mochte worden; dat wy nyettemin alsnoch te vreden waeren andermael te seryven aan deselve gedeputeerde ende oock aan denselven commissaris Swarts, mitsgaders oock aan Zyne Excellencie ende staten

generael, ten eynde dvoors, affrekeningē noch so veel te meer gevordert ende geavancheert mochte worden. Ende belangende de versochte leeninge, dat het onmogelyck was deselve te wege te brengen, overmits de groote lasten soo van garnisoenen als ruytteren die de naerdere geunieerde provincien tot noch toe, sonder assistentie van dandere, onderhouden hebben ende alsnoch moeten onderhouden, insonderheydt door dien dat wy noch binnen een dach, twee ofte drye een groote merckelycke quantiteyt van penningen gefurneert ende over gesonden hadden tot behouff van de garnisoenen leggende in den overquartier; dat men nyettemin te vreden was te seryven aen die van Overyssel ten eynde by hemluyden de voors. leeninge verstreet ende opgebracht worde, zoe doch dselve tot onderhout van de voors. garnisoenen de voors. provincien gheen assistentie gedaen en hebben, als sy nochtans in erachte van de generale unie wel gehouden zyn te doen, ende dat de voors. leeninge hem sal streeken affslach van haerluyder quote daer sy by de generaliteyt op gesethi zyn.

Den XXVIIIe Septembris.

Alsoo de staten van Hollant overgesonden hebben zekere staet van betalinge by hemluyden tot assistentie van de generaliteyt der naerder unie gedaen ende belooft de verificatiē daertoe dienende over te sullen senden tegens den XIIIe der toecomende maent Novembris, soe is goetgevonden ende gearresteert dat men sal seryven aen alle de provincien der naerder unie ten cynde deselve van gelycken oversenden ofte by haer respective ontfangers doen oversenden staet van haerluyder betalinge mette verificatie daertoe dienende, omme tselve gedaen zynde, alsdan daernae eenen dach te mogen beramen tegens denweleken den ontfanger generael voor de gedeputeerde der provincien zyn rekeningē doen sal.

Is noch geresolveert dat men andermael sal scriyven aan de provincien ende dat by forme van sommatie, ten eynde zy alsnoch terstont furneren haere respective restanten van de maenden Julius ende Augustus, op peyne van executie, sulex als in de obligatie, ten eynde dat men alsoo de garnisoenen mach willich maecken omme sich tegens den viant te velde ende ter plaatzen daert noot sal zyn te laten gebruycen, tweleke sonder gelt nyet en sal willen ofte connen geschieden.

Alsoo den viant verlaten heeft het forstendom van Gelre ende sich begeven nae Brabant, sulex dat het nyet noodich en sal zyn de steden niet onnoodige garnisoenen langer te bezwaren, soe is goet ende raedtsaem gevonden te maken zekerstaet van de garnisoenen die men noodich acht te houden tot bewaernisse van de steden van Gelrelandt ende andere aan dese zyde van de Mase gelegen, ende denselven staat gemaect zynde, Zyne Excellencie over te seynden ten eynde Zyne Excellencie op de reste mach disponeren, te weten off men die in Brabant tot wederstant van den viant sal schicken ende gebruycen, dan off men die sal doen casseren.

Den XXIX^{en} Septembris.

Alsoo Zyne Excellencie by zekere missive aan teologie van de gedeputeerde der naerder unie tot Utrecht gescreven heeft dat die quaetwillicheyt van die van sHertogenbossche dagelyex lanex soo meer vermeerderde ende daerom goetvonde dat hoe men denselven meerder benaude, hoe zy eer tot reden zouden wesen te brengen, dat oock die welgebooren heere Philips graeff tze Hohenloe twoors. collegie geadverteert heeft dat den viant omtrent de voors. stadt met groote menichtie sich is houdende ende oock dagelyex met eenige daerinne is handelende, in vuegen dat het te beduchten stonde dat dielselve, doir hulp van eenige quade patriotten, binnien deselve

stadt gebrocht soude mogen worden, ende dat Zyne Genade verhoopt doir de hoocheyt der wateren dvoors. stadt, tot voordeel van de generaliteyt, jeghens dinvasie des viants te verzekeren, soo ist dat dvoors. gedeputeerden, nyet willende alsnleke gelegenthetyt ofte occasie versuymen, goet ende raedsaem gevonden hebben Zyne Genade te versoeken ende committeren omme tot last van de voors. provincien dvoors. stadt te benauwen ende, ist mogelyk, tot alle redelicheyt induceeren ende te verzekeren, ten eynde dselve ende dingesteten van dyn met lyff, wyff ende kynderen in een eenwighe slavernye nyet en geraeeken, maer voor alle gewelt der Spaengiaerden beschut ende beschermt worden.

Den lesten Septembris.

Opt seryvens gecomen van die van Breda belangende dat men hen, tot verzekeringe van de stadt, soude terstont toeschicken 2 vendelen goede knechten, mitsgaders besetten de schantse van Noortdamme by Sevenbergen, is geordonneert dat men het vendel van Cleerhagen ende Gauma terstont binnen Breda doen trecken sal, mitsgaders het vendel van Nielaes van Vladeraecken in de voors. schantze, soo verre men anders het vendel van thuys te Heel missen mach, twelek gestelt wort tot diseretie van den grave van Hohenloe, denweleken men hieraff sal adverteeren.

Opt seryvens gecomen van den grave van Hohenloe continerende vele diversche pointen, is geresolveert dat men tselve sal beantwoorden, ende eerst belangende de missive van Zyne Excellencie, dat men Zyne Genade sal bedancken van de diensten die Zyne Genade de landen gedaen heeft ende begeeren dat Zyne Genade daerinne gelieve te continueren, ende alsoo het collegie dagelyx is verwachtende de resolutie van Zyne Excellencie doir de gedeputeerde neffens Zyne Excellencie afferveer-

dicht, dat men, deselve overgescreven ooste gebrocht zynde, nyet en sal laten Zyne Genade daervan te verwittigen, omme alsdan diensaengaende vorder met Zyne Genade te communieeren. Ende aengaende daffscryvinghe van de ruytteren, dat de grave van Hardeck, met eenige van adel geaceompaigneert, zekere dagen geleden alhier in den collegie erschenen is ende dat men denselven alle behulp, adres ende assistencie zoe aen Zyne Excellencie als de generale staten gedaen heeft, waerinne Zyne Genade een goet contentement gehadt heeft, nyet twyffelende off zyluyden zullen certelyck haer expeditie becomen, ende dat men daervan antwoort ontfangen liebbende, nyet laten en sal Zyne Genade daervan te adverteren. Ende off Zyne Genade zyn vaen middelre tyt soude willen doen marcheren ende zy hem, overmits de betalinge van de drye gulden, onwillich souden niogen laten vinden, dat men te vreden is dat Zyne Genade deselve penningen sal mogen lichten, waervan men Zyne Genade belooft heeft schadeloos te houden; dat men voorts eerstdaechs nyet laten en sal, achtervolgende de begeerte van Zyne Genade, te seryyen aen den Cleefschen raedt, waervan men oock Zyne Genade de eopie sal overseynden, ende dat voor soo vele belangt Marten Schenek, Zyne Genade dienaengaende sal mogen doen zulex Zyne Genade goeden raet gedragen sal.

Den 1er Octobris.

Item alsoe gevonden ende geresloveert is seeckere quantiteyt van cruyt in voorraet te doen hebben, soe is, omme deselve resolutie te effectueren, goetgevonden den heere van Brackel te committeren omme op zyn credit tselve cruyt te cooppen ter somme van XX^m pondt, mits dat men hem beloeven sal, gelyck men oyck beloeft by desen, daervan te indempneren, costeloos ende schadeloos te houden, ende mits dat men te vreden is dat den ontfanek van de penningen van de provincien eocmende

hem ende zyn erfgenamen daervoor verbonden en le verobliegt sal blyven, ende dat oyek de provincien haer penningen nyet en sullen moegen weerloes worden dan ter ordonnancie ende met consent van den voors. heere van Braeckel, ende dat al ter tyt toe hy effectuelyck gevryt zal syn.

Den IIe Octobris.

Alsoe de heere van Braeckel, van wegen der naerder geunieerde provincien, gecocht ende zyn credit gestreckt heeft voor XX^m pondt eruyts op ses maenden te betaelen, alle maendt het VIe paert nae date van de leveringe van dien, soe ist dat die van de collegie deselve coope hebben geapprobeert ende geaggreert, beloven hem daervan te indempneren, costeloes ende schadeloos te houden, daervan men oyek denselven acte sal passeren in der sterkster forme, in conformité van de voorgaende resolutie, ofte soe men deselve tot zynder verseekertheyt alderbest sal willen te maken.

Den IIIe Octobris.

Is geeommiteert de heer van Stralen, meester Floris Thin ende Johan Aisma omme maendaeh toecomende te gaen by de magistraet der stadt Utrecht omme tadviseren op de plaatse waer men tgecochte buseruyt zal leggen, daertoe by teologie, opt behagen van die van de magistraet voors., gedestineert is de kereke van Sinte Jeronimus.

Den IIIIe Octobris.

Is in de vergaderinge erschenen Christiaen Back, weesmeester der stadt Breda, met procuratie omme neffens de gedeputeerde van dandere provincien in den collegie van allen affairen der naerder unie concernerende te spreken ende communieeren, versouekende alsoe de voors. stadt nu rontsomme van den vyandt omeingelt ende deselve van poeder, scherp, spiessen

ende lonten nyet genoch tot des vyandts wederstandt versien en was, dat men hemluyden daeromme noch eenige quantiteyt van poeder ende andere munitien voors. soude toeschicken, waerop denselven voor antwoordt gegeven is dat alsoe men alhier geen voorraet ofte provisie van ammunitie gedaen en hadde, men daeromme dienaengaende zoude seryven ende brieven van addresse medegeven aan de staten van Hollandt, ten eynde deselve die van Breda voors. een seeckere quantiteyt van poeder, spissen ende diergelycke munitie wilden toeschicken, mits dat hemluyden daervan rembourssement gedaen sal worden vuyte middelen daertoe beraempt ende oyck geaccoerdeert.

Hebben hiernaec Alexander Bentinck ende meester Floris Thin, geweest zynde, deur commissie van den collegie, by Zyn Excellencie, rapport gedaen van hun wederfaren ende beloest de stucken by hen overgebrocht te sullen metten aldereersten onder teologie leveren.

Den V^{en} Octobris, post prandium.

Opt aengeven gedaen by de generaelen van de munte der stadt Utrecht is goet gevonden ende geresloveert dat men sal seryven aan myn liecre den stadhouder van Gelderland ten eynde Zyne Genade ordonnere ende bevele die van de munte tot Nymegen dat zy niet het slaen ende munten van de rose-noble ende nyeuwe daelders supersederen ende haer stempels ende yseren inhalen ter tyt ende wylen dat by de generaelen van de provincien (deweileke jegens den XII^{en} deser alhier binnen Utrecht vergaderen sullen) de differenten opt stuck van de munte sullen geliquideert ende sich metten anderen dienaengaende verdragen ende geconformeert zullen hebben, als men van gelyeken oyck beloest heeft te seryven aan de graeff van Rennenberch mitgaders aan de Ommelanden, ten eynde aldaer mede de munte middelre tyt eessenende ende opgeholden worde.

Den VI^{en} Octobris.

Is gecommitteert meester Victor Noothe omme te visiteren de requesten ongeappostilleert leggende, ende daervan teologie zyn rapport te doen, omme, tselve gehoort, alsdan daerop geapostilleert te moegen worden naer behooren.

Den VII^{en} Octobris 1579.

Opt seryvens gecoemen van myn heer graeff Johan van Nassau belangende het verstroeyen van de vergaderinge van tvolek van Hierges ende Boussu, dewelege geschieden soude inden graeffschappe van Sutphen ende daeromtrent, is goet gevonden dat men Zyne Genade sal aenseryven dat Zyn Genade gelieveu sal met de gemeene ridderschap ende steden op den lantdach tot Arnhem vergadert te communiceren ende adviseren hoe ende wat men dienaengaende best doen sal, dat nyetemin die van den collegie, by forme van advys, goet souden vynden dat men de vergaderinge van die van Hierges volek ofste diergeleyke sal verstroeyen ende dissiperen, waeraen oyck dosflicieren ende ampluyden gehouden syn de handt te houden, oick naervolgende de placeaten tanderen tyden dienaengaende gepubliceert. Ende belangende de ruyteren van Corsbach ende soldaten van Steenbach, alsoe deselve alsnoch geen openbaer acten van hostilité en hebben bethoont, maer datse haer gesanten aan de generaele staten hebben affgeveerdicht om te geraecken tot affreekeninge ende verseeckertheyt van haer gepretendeert achterweesen, sulex dat men wel verhoept dat zy middeler tyt nyet en sullen yet wes in prejudicie van den landen attempteren, dat daeromme die van den collegie nyet goet en souden vynden dat men deselve verjoech ofste dissipeerde, doch off by hemluyden yet wes tot achterdeel van den landen aengerecht soude moegen worden, dat men alsdan, van de saecke veradverteert zynde, daerinne sal doen

ende remedieren sulex nae gelegentheyt der saecke bevonden sal worden te behooren.

Hebben hiernae Valerius van Dale ende meester Henrick Agileus deur last van den collegie tot Hedel by den graeff van Hohenloe geweest, zynde rapport gedaen van haerluyder wedervaren, sulex zy tselve by geseriste vervat hadden, tselve overleverende mette stukken daertoe dienende.

Den VIIIe Octobris, nae noen.

Is gelesen seeckere instructie geconceipteert voor de heere van Locqueren ende Valerius van Dale gecommitteerde omme te reysen in den Haeghe by de staten van Hollandt aldaer vergadert, ende nae leeture is deselve gearresteert, vuytgesondert het VIIIe articule beginnende « Doch soe verre, » etc., twelek die van Gelderland, Vrieslant ende Gendt begeerden geroycert te hebben, overmits dat men in een soe wichtige saecke nyet en behoorde te procederen ofte yetwes te beginnen, zonder voorgaende advys van Zyn Excellencie ende die van Hollandt, Utrecht ende Antwerpen, ter contrarien, dat men twoors behoorde in de voors. instructie oungeroycert te laeten, overmits de gelegentheyt ende schoone occasie die sich tegenwoordelyck, overmits de hoocheyt des waters ende oneenicheyt van de burgeren binnen Serthogenbosche, toedragende was. Ende is alsulex twoors. articule in de instructie den voornoemden gecommitteerde medegegeven, gecommitteert ende vuytgelaten, overmits de diversiteyt ende concurrentie van de opinien.

Den IXe Octobris, nae noens.

Is geresolveert dat men hopman Johan van Renvoy sal assigneren zyn loopplaets in Weerderbroeck, soe verre den ritmeester Goer met zyn ruyters aldaer nyet en leydt, ende indien jae, dat hy alsdan sal begeven in den dorpe van Niedegem omme aldaer zyn looplaetse te begrypen.

Alsoe doer de langsaeme betalinge van de maentlycke quoten dewelege de provincien respectivelyck gehouden zyn op te brengen, geschapen zyn desordren ende inconvenienten te sullen verrysen doerdien dingesetenen van de steden ende platten landen dagelijc groote elachten over de betaelinge der garnisoenen zyn doende, ende dat eenige vermaent zynde omme haere quoten promptelyck te furneren, schynen deselve betalinge te vertreken ende op te houden, onder pretexte als off zy nyet en wisten off die ten eynde daer zy toe gedestineert ende geconsenteert zyn verstreekt worden, ende dat by de repartitie geconcipieert ende gemaeckt opt onderhout van de ruyteren ende knechten aen alle de provincien overgesonden, gecaveert ende voorsien is dat den ontfanger generael goet regardt ende opsicht gehouden sal wesen te nemen ten eynde by eenyeder provincie de ruyteren ende knechten, dewelege by de voors. repartitie tot haer last zyn gestelt, zoe in goede betalinge als leeninge onderhouden mochten worden, soe ist dat de gedeputeerde van de voors. provincien goet gevonden ende gearresteert hebben dat yeder provincie gehouden sal zyn de penningen van de maentlycke contributie, by hen geacordeert ende alsnoch te accorderen, in handen van den ontfanger generael ten behoorlycken prefixen tyde over te leveren, omme ter ordonnantie van den collegie by kennisse, voorweten ende consent van de gedeputeerden van yeder provincie respective verstreekt ende bekeert te worden tot betalinge van alsuleke ruyters ofte knechten als yeder provincie in de voors. repartitie op is geset, waervan de gedeputeerde respectivelyck gehouden sullen syn hare provincie te verwittigen zulex by haer weten ende consent geschiet te zyn, ten eynde sy moegen weten haer penningen wel ende nae behooren vuytgegeven ende geemployeert te zyn, ten waere dvuyterste noot doer daenperssinghe van den vyandt anders mochte vereysschen, ende dat sulex by de gedeputeerde der provincien int collegie zynde, die het aengaen mach, ingewil-

licht ende geconsenteert worde; wel verstaende dat soe verre ter ordonnancie van den collegie by den ontfanger generael eenige assignatie op eenigen ontfanger van de respective provincien tot betalinge van de ruyteren ende knechten, daerop zy syn gestelt, mochten gepasseert, dat hetselve in betalinge sal streeken van de voors. penningen, dewelcke zy gehouden syn in handen van den voors. ontfanger generael over te leveren, ende is hiermede gedresseert de resolutie desen aengaende den XVIIIe Septembris genomen.

Den Xe Octobris.

Syn in den collegie erscheenen de heere van Enspick ende jonckheer Willem van Tuyl, als gedeputeerde van Bommelre ende Thielreweert, versouckende alsoe die van Bommel ende Thielreweert voors. de drie duysent gulden daer zy op gestelt zyn geweest ende benefsens dien de leeninge van veertien dagen te wege gebrocht hadden ende dat denselven beloost was dat zyluyden, by tturneren vande voors. penningen, ontlast souden worden van de ruyteren aldaer leggende, dat men daeromme hemluyden deselve ruyteren alsnu affnemen ende elders leggen soude.

Den XIe Octobris.

Syn wederomme in de vergaderinge gecomen meester Caerl Roorda, den deken Zuylen ende meester Floris Thin, geweest zynde doir laste van den collegie tot Arnhem op de landdach aldaer gehouden, ende hebben gedaen rapport van hen weder-vaeren, overleverende de minute van de propositie by hemluyder int corte vervat ende op den voors. lantdach by hemluyden geproponeert; noch seeckere antwoordt ofte resolutie van de baenreheeren, ridderschap ende steden des furstendoms Gelre genomen, op de artieulen van de pacificatie tot Coelen vuytge-

geven, van date den vyffden Octobris, mitsgaders seeckere memorie ofte advys by myn heere den stadhouder Graeff Johan daerop gemaeckt, noch seeckere acte van resolutie by de voers. baenreheeren, ridderschap ende steden op den VII^{en} Octobris genomen, mitsgaders noch seeckere acte van de gesanthen der steden van den VIII^{en} Octobris besegelt met het zegel der stadt Arnhem.

Eodem die, post prandium.

Opt seryven gecoemen van de magistraet van Breda, is geresolveert dat men deselve voor antwoordt sal sryven dat voor soe veel aengaet de betalinge van de vendelen van Vladeraken ende Francheoys van Limborch aldaer binnen Breda leggende, gemerkt deselve by de repartitie gestelt ende genomen zyn tot laste van de staten van Hollandt, dat men daeromme nyet laeten en sal te seryven, gelyk men oock alrede gescreven heeft, aan de voors staten van Hollandt, ten eynde deselve de voors vendelen van hun behoorlycke leeninge versorgen; ende voor soe veel de resterende vendelen van Breda leggende aengaet, dat die van Breda voors. sich sullen adresseren aan de staten van Brabant, dewelcke deselve tot noch toe onderhouden hebben ende alsnoch opte maentlycke contributie van de maendt September nyetwes gelevert en hebben.

Den XIIII^{en} Octobris.

Is geordonneert ordonnantie gepassert te worden voor de convoymeesters tot Nymegen ende Arnhem by dewelcke alle schippers op ende aff voerende belast ende bevolen zy haer vracht ende convoybrieven den licentmeesters te verthoonen, op peyne van te verbueren tschip dat suleke goederen geladen sal hebben.

Is hiernae geresolveert dat men sal sryven ofte committeren aan alle de naerder geunieerde provincien, ten eynde

deselve haer respective restanten van de maenden Julius ende Augustus, mitsgaders haer quoten van de maent September ten vollen furneren, ende dat promptelyk ende sonder eenich langer vertreek ofte vuytstel, mits deselve provincien remonstrerende de groote ende zware ineonvenienten deweleke, by gebreke van betalinge, de landen geshapen syn over te sullen eoemen, waervan die van den collegie in dien gevallen haer begeren gehouden te hebben voor ontschuldicht, mits dat men te vreden is de questien ende differenten, deweleke by eenige provincien alrede gemaeckt syn ofte noch gemaeckt zullen moegen worden belangende haerluyder maentlycke quote ofte de betalinge van dien, te stellen ende refereren aan Zyn Exeellentie als lieutenant generael, omme sommierlick gedecideert te worden, ende wes bevonden wordt hun quote min te bedragen off daerop betaelt te syn, tselve haer te laten wesen affslach op de quote van de maendt van October, mits altyts by provisie furnerende de volle quoten van de maenden van Julius, Augustus ende September voors., omme verstrekt ende bekeert te worden tot nootelyk onderhout van de ruyteren ende knechten in dienste der naerder geunieerde provincien zynde; dat men ooek Zyn Excellencie sal verwittegen hoeveel volex men alhier in de steden in garnisoen sal moeten houden ende hoeveel vendelen men ontbeeren maeh omme die van Brabant oft Vlaenderen, ter ordonnancie van Zyn Exeellentie, gebruyckt te moegen worden, mits Zyn Excelleneie aenseryvende dat soe verre men die in Brabant oft Vlaenderen nyet van doen en heeft, men van meyninge is deselve aff te daneken ende de steden daervan te onlasten; dat men noch Zyn Excellencie sal requireren ende oock daerop insisteren ten eynde deselve gelieve die van den collegie alhier te auotoriseren omme donwillige provincien, steden ofte leden van dien tot betalinge van haer respetieve quoten te moegen constringeren, mits Zyn Excellencie aenseryvende dat men anders de sake nyet en siet langer staende te houden.

Den XVIIe Octobris.

Is met brieven van credentie gecommitteert Valerius van Dale aan den grave van Hohenloe ten eynde Zyne Genade de reys naer Antwerpen achterwegen wilde laeten blyven, ten eynde de resolutie by advys van Zyne Genade genomen belangende de saecke van sHertogenbossche geaprobeert soude moegen worden.

Eodem die, post prandium.

Is hiernae voorgenomen de missive gecomen van die van Brugge ende die van tVrye belangende het aennemen van de naerder unie ende is geresloveert dat men denselven sal voor antwoordt seryven alsoe de originale unie alhier in den collegie berustende by hemluyden soude moeten gevisiteert ende onderteekent worden, ende dat het geensints geraden is dselve unie ofte eenige andere originale stukken daertoe dienende vuyten collegie te laeten gaen ofte achter wegen gedragen te worden, dat daeromme die van Brugge ende tVry voors. wel souden doen ende zeynden haer gecommitteerde alhier in den collegie, ten eynde zy met alsuleke eer ende solemniteteit in de naerder unie ontfangen moegen worden als andere provincien ontfangen zyn, ende dat men hemluyden alsdan voor aengename ende weerde bontgenoten houden sal.

Den XIXe Octobris.

Syn in de vergaderinge erschenen Jan Calffken, borgemeester, ende Aert van Seller, schepen, beyde gedeputeerden der stadt Nymegen, ende hebben verhoont seeckere missive by dewelcke zy geautoriseert worden omme in den collegie neffens dandere gedeputeerde op de gemeene lants saecken te besoingneren.

Ten selven daege is by teologie goet gevonden te committeren Johan van Arnhem, Reynier Cant ende Valerius van Dale, omme te reysen by de staten van Hollandt ende Seelant in den Hage vergadert ende aldaer te proponeren ende doen sulex als denselven by instructie medegeven sal.

Den XXI^{en} Octobris.

Syn die van den collegie, naer voorgaende communicatie gehouden metten grave van Hohenloc, getreden in handelinge mette ruyteren van Druytwits ende Calekruyter belangende haerluyder betalinge ende verseeckertheyt, achtervolgende seeckere articulen denselven geproponeert ende by geserifte.

Den XXII^{en} Octobris.

Is geordonneert dat men Zyn Excellencie zal adverteeren van de staet van de garnesoenen by teologie gemaeckt, ten cynde Zyne Excellencie op de reste die men alhier op dese zyde van de Mase onnoodich acht gelieve te disposeren, te weten off men die sal doen in Brabant marchieren omme tegens den vyandt gebryeckt te worden, dan off men de selve sal affdancken.

Den XXIII^{en} Octobris.

Is sunderlinex int teologie nyet gebesoingneert ofte gedaen anders dan dat men besich is geweest mette saecke ende handelinge vanden ruyteren, daervan verwachtende eyntelycke resolutie ofte antwoordt wat zy wilden doen oft laeten.

Den XXV^{en} Octobris.

Alsoe die van de stadt van Brugge ende die van den lande van den Vryen een teologie gescreven hadden dat zy bereyten waren sich in de naerder unie te begeven ende dat men daeromme de gedeputeerden die tegens den XV Octobris tot Antwerpen verwacht worden soude lasten ende auetoriseren omme hemluyden in derselver unie te ontfangen, soe is goet gevonden ende gearresteert dat men dootor Hessel Aysma (dewelege doch van die van Vrieslant gecommitteert was omme t'Antwerpen te erschynen) soude auetoriseren omme neffens de gedeputeerde van dandere provincien tot Antwerpen zynde die van Brugge ende van den Vryen voors. totte naerder unie ontfangen, soe verre zyluyden deselven begeerde pure et simpliciter taenveerden, mits dat zy beloven sullen haer gedeputeerden eerstdaechs allier t'Utrecht te seynden omme de voors. unie behoorlyck te onderseryven.

Den XXVI^{en} Octobris.

Is goet gevonden dat men in aller diligentie sal affveerdigen aan de staten van Hollandt ende Seelant in den Hague vergadert de hecre van Brakel, meester Floris Thin ende Roorda, omme neffens dandere gedeputeerde aldaer zynde met alle mogelycke middelen denselven staten te induceeren ten eynde sy haer ingewillichde de maentlyke quoten van de maenden van Julius, Augustus, September ende October ten vollen willen furneren, naevolgende de resolutie dienaengaende genomen opten XIII^{en} Octobris lestleden, ende voorts te doen voordeuren ende proponeren sulex als men denselven by instructie medegeven sal.

Den XXVIIe Octobris.

Is gelesen dinstructie voor de gedeputeerde die in den Hage reysen souden by de Staten van Hollandt ende Seelant aldaer vergadert, achtervolgende de resolutie op gisteren genomen, ende nae lecture is deselve gearresteert.

Den XXXe Octobris.

Alsoe die gedeputeerden van Nymegen teologie aengegeven hadden dat de convoymeesters tot Arnhem geordonneert was, vuyte convoyen aldaer vallende, te furneren de somme van zes ende twyntich hondert gulden tot leeninge van de garnisoenen liggende binnen Nyemegen, achtervolgende de resolutie dienaengaende by teologie genomen opten Ve Septembris lestleden, waerop syluyden tot behouff van de voors. garnisoenen nyet meer en hadden laeten volgen als twaelff hondert gulden, soe is geresolveert dat men aan den voors. convoymeesters andermael sal seryven dat zyluyden de resterende veerhien hondert gulden ten fyne als voors. mede furneren ende die van Nymegen volgen laeten.

Den XXXIe Octobris.

Alsoe die vande Nederbetuwe, by seeckere haerluyder mes-sive, begeert hadden te weten aan wiens handen zy de duysent daelder daeromme men aan hemluyden gescreven hadde gelevert soude worden, soe is by teologie goet gevonden ende geresolveert dat dvoors. penningen sullen gebrocht ende gelevert worden alhier binnen Utrecht in handen van den ontfanger generael de heere van Bracekel ende dat men die van Nederbetuwe ende damptluyden van andere quartieren tselve alsoe aenseryven sal.

Is ten selven tyde mede geordonneert andermael missiven gedepesscheert te worden aan de amptluyden van de quartieren daeromme men de ses duysent daelder tot behouff van de ruyteren van de ritmeesters Calekruyter ende Druytwits te furneren gerepartieert hadde, ten eynde yder zyn respective quote terstont dede collecteren ende gereet maecken, ofte dat men anders dvoors. ruyteren vuyt deselve quartieren nyet en siet te houden, twelek oock insonderheyt geordonneert is gescreven te worden aan den drossart van Vianen, mitsgaders aan den graeff van Culenborch.

Den VIII^{en} Novembris 1579.

Alsoe Zyne Genade van Rennenberch teologie geadverteert heeft dat hy ontfangen hadde van den drossart van Lingen zekere seryvens tenderende ten fyne Zyne Genade het graefschappe van Lingen onlast ende vry soude houden van de drye vanen ruytteren denweleken aldaer haer aenritplaatze geassigneert was, mitsgaders van de twee vendelen soldaten die men tot verzeekertheyt der voors. ruytteren daer bysenden soude, ende dat mitsdien Zyne Genade over hem nyet en dorste nemen de voors. ruytteren ofte knechten aldaer te senden, door vrese van nyet te comen in indignatie van Zyne Excellencie, ten waere het collegie zulex expresselyck ordonneerde ende oock Zyne Genade alvoirens belooffde, zoe tegens Zyne Excellencie als aan allen anderen, te vryen van alsulcke zwaricheyt als Zyne Genade ter cause van dyn soude mogen bejegenen ofte aengedaen worden : dat oock Zyne Genade versocht hadde dat men hem zekere plaatse in tyts soude wysen daer men de voors. ruytteren gemonstert zynde soude meynen te leggen ende gebruiken, soo men die in Zyne Genade gouvernemente nyet van doen en hadde ofte gheen plaatze daervoor en wiste, soe is goet gevonden dat men alvoirens

op de voors. zake te disponeren, Zyne Excellencie daervan sal verwittigen, omme Zyne Excellencie meyninge ende intentie dienaengaende te verstaen, ende dit opt behagen van de gedeputeerde wesende in den Haghe neffens de staten van Hollant ende Zeelant, die men copie van de voors. missive van Zyne Genade, mitsgaders van den voors. drossart aen Zyne Genade geschreven, oversenden sal, ten eynde deselve voorts by den voornoemden gedeputeerden (indient hen anders goet dunet) Zyn Excellencie voorts overgesonden mogen worden.

Den XI^{en} Novembris.

Syn in de yergaderinge erschenen de gedeputeerde van de drye staten slants van Utrecht, verclaerende hoe dat dselve staten desen morgen zekere scryvens ontfangen hadden van Zyn Genade van Nassau, waervuyt zy wel verstanden dat Zyne Genade het zeer qualyk nam dat men de ruytteren van Calekruyter op den Stichtsen bodem nyet en wilde ontfangen, ende alsoe dvoors. gedeputeerde mede verclaerden dat meester Floris Thin aen de voors. staten gescreven hadde dat de staten van Hollant te vreden waren dat men van zekere penningen die zy alhier biunen Utrecht leggende hadden, vier duysent gulden tot het affdancken van de voors. ruyteren soude employeren, zulex dat aen de XVI^m gulden den grave van Hohenloe tot het affdancken van de voors. ruyteren toegesecht, zeer weynich soude resteren, ende daeromme versochten dat de voors. III^m £ daertoe gelicht ende verstrect mochten worden, soe is hy teollegie hemluyden voor antwoordt gegeven dat men nyet en wiste onder wien de voors. penningen alhier binnen Utrecht berustende waeren ende dat men daeromme sotide scryven aen den voornoemden Thin, ten eynde hy teollegie daervan terstondt verwittege ende quant à quant mede overschicke acte van consent ende ordonnancie van de voors. staten

van Hollandt daertoe dienende, ten eynde dvoors. penningen gelicht ende ten fyne als boven verstreet mochten worden, omme alsoc te ontgaen tongemack ende tineconvenient twelek anders apparentelyck gesien was de landen over te comen, ende zyn hiermede dvoors. gedeputeerde gescheyden.

Den XIIe Novembris.

Is goetgevonden dat men den heere van Loeren by missive versoucken ende oock auctoriseren sal omme, neffens den-geenen die men Zyn Edelheyt in raede byvougen sal, ordre te stellen ten eynde datter geen toevoeringe van brant-ofte andere nootelycke provisie op de stadt van den Bossche gedaen worde ende breder als in de minute van de missive ofte commissie daervan zynde.

Den XIIIe Novembris 1579.

Alsoe men verstaet dat dageliex veel goets vuyt dese naerder geunieerde provincien vervoert wordt op de landen van Cleeff, Munster ende Coelen, sonder eenich licent ofte recht van convoy daervan te betalen, soe ist dat men om trecht van de generaliteyt voor te staen ende alle frauden ende abusen teviteren, goetgevonden es dat men sal committeren Henrick Wesselssen omme alomme ter plaatse daer eenige goederen te water ofte te lande vuyt de naerder geunieerde provincien vervoert souden mogen worden, goede opsicht te nemen, ten eynde zulex verhyndert ende belet mach worden.

Den XVIe Novembris 1579.

Syn in de vergaderinge gecomen die heere van Brueckel ende meester Floris Thijn ende hebben haer rapport gedaen van tgundt zyluyden mette staten van Hollandt ende Zeelandt in den Hague gebesoingneert ende gehandelt hadden nopende

tstuck vande munte, gehoordt twelek ende benevens dien gesien tplaceact ofte ordonnancie op den cours ende ganck van den gelde geconcepert, is tselve geaggreeert voor goet ende van weerdien gehouden ende dienvolgende geordonneert twoors. placeact ofte ordonnancie gesonden te worden aan den stadhoudier van Gelderland, ten eynde tselve aldaer, alomme ter plaatzen daer men gewoenlyck is publicatie te doen, gepubliceert ende affgelesen te worden; dat men insgelycx te dien cynde tselve overseynden ende van tgeene voors. is verwittigen sal den stadhoudier van Vrieslant ende die gedeputeerde nef-sens Zyn Genade wesende.

Is ten selven daege goetgevonden ende gearresteert dat men Syn Excellencie sal adverteeren vande aenslaegen deweleke de vyandt voorgenomen heeft op Gelderland, Ommelanden ende Overryssel, versoukende dat Zyn Excellentie gelieve imandt van auutoriteyt te committeren die de saecken van der oorloge in desen quartiere dirigere ende over den crychsvoelk als lieutenant generael van Zyn Excellentie commandere, alsoe de grave van Hohenloe, overmits syn jonekheydt, nyet en wordt gerespecteert naer behooren ende oock tanderen tyden verclaert heeft, van wegen der naerder geunicerde provincien, suleke last nyet begeren aen te nemen.

Den XVIIe Novembris.

Syn in de vergaderinge erschenen die gedeputeerde van Venlo, als namentlyck den hopman Johan van Stockum, Holt-huySEN, Mathys Zweyns ende noch eenige andere, versouekende gelt tot behouff vande garnisoenen aldaer leggende gefurneert te worden, ten eynde goede ordre onder deseelve gehouden mochte worden, soet tselve sonder gelt nyet geschieden ende conde, denweleken voor antwoordt gegeven is dat men op haerluyder versouek cyntelyck nyet en conde dispo-

neren, voor ende aleer tgelt vuyt die provincien gecollecteert ende gecomen soude syn, twelek noch ongeveerlick acht ofte thien daegen aenloopen soude, ende dat men alsdan nyet laeten en soude hemluyden van gelde versorgen ende contentement te doen hebben; dat men nyettemin middelretyt nyet laeten en soude te arbeyden datter tot behouff van de ruyteren van Pieck, binnen eenen dach ofte twee, eenich gelt opgebrocht worde; dat men mede die van Venlo soude eerstdaechs verlichten van vyff compaignen knechten, waervan die drie alrede by de staten van Hollandt versehreven waren omme derwerts te marcheren ende aldaer in Hollandt gebruycket te worden.

Eodem die, post prandium.

Is ten selven daege gelesen die commissie geconcipeert voor Bartholomeus van de Wael heer tot Moersbergen, by deweleke dieselbe gecommitteert worden omme neffens den heere van Locren oordre te helpen stellen op die saecken der stadt van Serthogenbossche ende thuys tot Hedel betreffende, ende (nae) lecture is deselve gearresteert ende bevolen geexpedieert te worden (1).

(1) Nous publions sans commentaires le document qui précède; il appartient à une série de pièces qui doivent être étudiées dans leur ensemble. Nous nous réservons de faire ce travail au point de vue belge et particulièrement anversois. Notons cependant que nous avons reproduit dans le tome XV du *Bulletin des Archives d'Anvers* une série de documents se rapportant à cette ville.

AVIS.

Tous les livres et brochures destinés à la Commission doivent lui être envoyés par l'intermédiaire de M. le Secrétaire perpétuel de l'Academie.

Toute réclamation relative à l'envoi des Bulletins ou des Chroniques doit lui être faite par le même intermédiaire.

PUBLICATIONS DE LA COMMISSION.

IN QUARTO.

Rynkronyk van Jan Van Heelu, uitgegeven met ophelderingen en aantekeningen van J.-F. WILLEMS; 1856.

Chronique rimée de Philippe Mouskés, publiée par le baron DE REIFFELBERG : t. I^e, 1856; t. II, 1858; *Suppl.*, 1845.

Corpus Chroniorum Flandriae editum J.-J. De Smet, cathed. S. Bavonis canon : t. I^e, 1857; t. II, 1841; t. III, 1856; t. IV, 1865.

Brabantsche Yesteren of Rynkronyk van Brabant, door Jan De Klerk van Antwerpen, uitgegeven door J.-F. WILLEMS : t. I^e, 1859; t. II, 1845; t. III (par BORMANS), 1869.

Monuments pour servir à l'histoire des provinces de Namur, de Hainaut et de Luxembourg. (Les tomes I, IV, V, VII et VIII ont été publiés par le baron de REIFFELBERG.)

T. I^e. — Chartes de Namur et de Hainaut; 1844.

T. II. — Cartulaire de Cambrai, publié par J.-J. DE SMET, 1869.

T. III. — Suite et complément des Chartes de Hainaut, publié par M. Léopold DEVILLERS; 1874.

T. IV et V. — Le Chevalier au Cygne et Godefroid de Bouillon; 1846 et 1848.

T. VI. — 1re partie : Suite du Chevalier au Cygne et Godelrois de Bouillon (publiée par ADOLPHE BORGNET), 1854; 2me partie : Glossaire, par ÉM. GACHET et LEBRECHT; 1859.

T. VII. — Gilles de Chin, poème; Chroniques monastiques; 1847.

T. VIII. — Autres Chroniques monastiques du Namurois et du Hainaut; 1848.

Documents relatifs aux troubles de Liège sous les princes-évêques Louis de Bourbon et Jean de Horues, publiés par le chanoine de RAV; 1844.

Relation des troubles de Gueldre sous Charles-Quint, suivie de 330 documents inédits sur cet événement; publiée par GACHARD, 1846.

Chronique de Brabant, par de Duyter, avec la traduction de Wauquelin, publié par de RAV: t. I, part. I et II, 1854 et 1860; t. II, 1854; t. III, 1857.

Jennius Mo'ani historiae Lovaniensium libri XI; publiés par de RAV: part. I et II; 1861.

Chronique de Jean de Stavelot, publiée par ADOLPHE BORGNET; 1861; Table, par M. STANISLAS BORMANS, 1857.

Chronique de Jean d'Outremeuse: t. I, 1864; t. II, 1869; t. III, 1875; t. V, 1867, publiés par BORGNET; t. IV, 1877; t. VI, 1880, et Introduction et Table, 1887, publiés par M. STANISLAS BORMANS.

Table chronologique des chartes et diplômes imprimés concernant l'histoire de la Belgique; par M. ALPHONSE WATERS: t. I, 1866; t. II, 1868; t. III, 1871; t. IV, 1874; t. V, 1877, t. VI, 1881, t. VII, 1re partie, 1885.

Chroniques relatives à l'histoire de la Belgique sous les ducs de Bourgogne, publiées par M. le baron KERVYN DE LETTENHOVE, t. I, 1870; t. II, 1873, t. III, 1876.

Collection des voyages des souverains des Pays-Bas: tome I^e, 1876; tome II, 1874; tome III, 1881; tome IV, 1882. (Les tomes I et II ont été publiés par GACHARD, le tome III par MM. GACHARD et PIOT, le tome IV par M. PIOT.)

Cartulaire de l'abbaye de Saint-Trond, publié par M. Cn. PIOT: t. I, 1870; t. II, 1875.

Les Bibliothèques de Madrid et de l'Escurial. Notices et Extraits des manuscrits qui concernent l'histoire de Belgique; par GACHARD; 1875.

Codex Dunensis sive Diplomatum et Chartarum medii aevi amplissima Collectio; par M. le baron KERVYN DE LETTENHOVE; 1875.

La Bibliothèque nationale, à Paris. Notices et Extraits des manuscrits qui concernent l'histoire de Belgique, par GACHARD; t. I^e, 1875; t. II, 1877.

Correspondance du cardinal de Granvelle: t. I^e, 1878; t. II, 1880; t. III, 1881; t. IV, 1883; t. V, 1886; t. VI, 1887. Les tomes I, II, III, publiés par EDM. POULET; les t. IV, V et VI, par M. CN. PIOT.

Itinéraire et Chroniques de Flandres, publiées par M. le baron KERVYN DE LETTENHOVE: t. I^e, 1879; t. II, 1880.

Chroniques de Brabant et de Flandre (en flamand), publiées par M. CHARLES PIOT, 1879.

Cartulaire de l'abbaye d'Orval, publié par le P. HIPPOLYTE GOFFINET, 1879.

Cartulaire des comtes de Hainaut, par M. LÉOPOLD DEVILLERS, t. I, 1881, t. II, 1885, t. III, 1886.

Relations politiques des Pays-Bas et de l'Angleterre sous le règne de Philippe II, publiées par M. le baron KERVYN DE LETTENHOVE: t. I^e, 1882; t. II et III, 1885; t. IV, 1884; t. V, 1886, t. VI, 1888.

Histoire des troubles des Pays-Bas, de RENON DE FRANCE; t. I^e, 1886, publiée par M. PIOT.

IN-OCTAVO.

Compte rendu des séances de la Commission royale d'histoire, ou Recueil de ses Bulletins: 1re série, 16 vol., 1854-1850; 2me série, 12 vol., 1850-1859; 5me série, 14 vol., 1859-1872; 4re série, t. I à XIII, 1875-1886.

Table générale des Bulletins (1re série, t. I à XVI), rédigée par ÉM. GACHET, 1852; — (2me série, t. I à XII), par M. ERN. VAN BREYSEL, 1865; — (5me série, t. I à XIV), par J.-J.-E. PROOST, 1875.

Table générale, chronologique et analytique, des chartes, lettres, ordonnances, traités et autres documents contenus dans les 1re, 2me et 3me séries des Bulletins; par M. J.-J.-E. PROOST, 1874.

Retraite et mort de Charles-Quint au monastère de Yuste. Lettres inédites publiées par GACHARD: Introduction, 1854; t. I^e, 1854; t. II, 1855.

Relations des ambassadeurs vénitiens sur Charles-Quint et Philippe II, par GACHARD; 1855.

Synopsis actorum ecclesiae Antverpiensis, par DE RUY; 1856.

Revue des Opera Diplomatica de Miravie, par LE GLAY; 1856.

Correspondance de Charles-Quint et d'Adrien VI, publiée pour la première fois, par GACHARD; 1859.

Actes des Etats généraux des Pays-Bas, 1576-1585. Notice chronologique et analytique, par GACHARD: t. I^e, 1861; t. II, 1866.

Don Carlos et Philippe II par GACHARD; t. I et II, 1865.

Le Livre des feudataires du duc Jean III, par L. GALESTOOT; 1865.

Le Livre des fiefs du comte de Looz sous Jean d'Arckel, par M. le chevalier C. de BORMAN; 1875.

Table générale des Notices concernant l'histoire de Belgique publiées dans les Revues belges, de 1830 à 1865; par M. ERNST VAN BRUYSSEL, 1869.

Documents inédits relatifs à l'histoire du XVIe siècle, par M. le baron KERVYN DE LETTENHOVE, 1re partie, 1885.

Le mémoire du légat Onufrius sur les affaires de Liège, 1468; éditeur, M. STANISLAS BORMANS.

Sous Presse:

Relations politiques des Pays-Bas et de l'Angleterre, etc., t. VII.

Table chronologique des chartes et diplômes imprimés concernant l'histoire de Belgique, t. VII, 2me partie.

Correspondance du cardinal de Granvelle, t. VII.

Histoire des troubles des Pays-Bas, de RENON DE FRANCE, t. II.

Cartulaire des comtes de Hainaut, t. IV.

Cartulaire généalogique des Fau Artevelde.

Obituaire de l'église Saint-Jean, à Gand.